

(W)eerbaar

Wat is eengerelateerd geweld?

Welk beleid is er voor nodig?

(W)eerbaar

Wat is eengerelateerd geweld?

Welk beleid is er voor nodig?

Inhoudstafel

1. Inleiding	6
2. Wat is eengerelateerd geweld	8
2.1 Wat is eer?	8
2.2 Definitie	12
2.3 Hoe vaak komt het voor?	13
2.4 Vormen en doelgroepen	14
3. Waarom aan de slag met eengerelateerd geweld?	16
3.1 Familiaal geweld of eengerelateerd geweld?	16
4. Vrouwelijke genitale verminking	20
4.1 Wat?	20
4.2 Waar?	20
4.3 Waarom?	20
4.4 Welke hulpverlening?	21
5. Huidig aanbod: praktijk & projecten	22
5.1 Lokaal	22
5.2 Vlaams niveau	24
5.3 Federaal niveau	24
5.4 Internationaal	25
6. Beeldvorming & projecten	28
6.1 De 4 valkuilen van stereotypering	28
6.2 Verzet tegen racistische voorstellingen	29
7. Aanbevelingen voor beleid & praktijk	30
7.1 Wetenschappelijk onderzoek	30
7.2 Samenwerking tussen verschillende sectoren	30
7.3 Bundelen van expertise	31
7.4 Signaleren van eengerelateerd geweld	31
7.5 Risico inschatting	32
7.6 Hulpverlening	32
7.7 Sensibilisatie en aanpak bij de gemeenschappen	34
7.8 Lokale projecten	42
8. Bibliografie	44
9. Bijlagen	48
9.1 Gebruikte definitie	48
9.2 De globale cijfers	48
9.3 Meer cijfers m.b.t. onthaal - de 53 onthaalvragen	48
9.4 Meer cijfers m.b.t. de 16 mensen in begeleiding	48
9.5 Bijlage Tellus 2011-tabellen m.b.t. onthaal	50
9.6 Bijlage Tellus 2011-tabellen m.b.t. begeleiding	66

COLOFON

Auteurs: Helen Blow (Steunpunt Algemeen Welzijnswerk)

& Koen Dedoncker (Beweging tegen Geweld - vzw Zijn)

Eindredactie: Ludo Serrien

Foto's: Foto's uit de tentoonstelling BANG van de Beweging tegen Geweld - vzw Zijn
& affiche Is-man & foto Hilde Bradt

Druk: Eerste druk

Ontwerp: CRM Factory, Leuven

Opmaak:
Secretariaat Steunpunt Algemeen Welzijnswerk

Volgnummer: BD/2012/01

Depot nummer: D/2012/11.734/1

© 2012 Steunpunt Algemeen Welzijnswerk en van
Beweging tegen Geweld - vzw Zijn.

Gehele of gedeeltelijke overneming of reproductie
van de inhoud van de uitgave, op welke wijze dan ook,
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de
auteursrechthebbende is verboden.

De foto's zijn auteursrechtelijk beschermd.

De namen van kinderen/cliënten zijn uiteraard fictief.

1. Inleiding

De samenleving is
multicultureel
geworden.
Dit multiculturalisme
stelt
hulpverleners
en preventiewerkers
voor
nieuwe uitdagingen.

De laatste jaren is onze samenleving aanzienlijk veranderd. De wereld is een groot dorp geworden, een ‘global village’. Afstanden zijn verdwenen, het verkeer van mensen en ideeën en de verspreiding van informatie kennen geen grenzen meer. Dit betekent dat het niet enkel gemakkelijker is geworden om mensen te ontmoeten en ideeën uit te wisselen. Het betekent ook dat de samenleving aanzienlijk complexer is geworden. Door het verkeer van mensen, wonen mensen van verschillende origine en met verschillende culturele achtergronden nu letterlijk naast elkaar. Verschillende wereldbeelden komen met elkaar in contact en kunnen ook met elkaar botsen. De samenleving is multicultureel geworden. Dit multiculturalisme stelt hulpverleners en preventiewerkers voor nieuwe uitdagingen. Ze worden namelijk geconfronteerd met denkpatronen, gewoontes, tradities, ... waarmee ze niet vertrouwd zijn. Eén van gewoontes of tradities is de centrale rol die eer speelt in sommige culturen, gemeenschappen of gezinnen.

Zo blijkt bij heel wat ‘nieuwe Vlamingen’ het begrip ‘eer’ een centrale rol te spelen in de opvoeding en het reguleren van gedrag. Ook worden we geconfronteerd met andere gezinsstructuren, waarbij leden van de (uitgebreide) familie een grotere invloed kunnen uitoefenen dan gewoonlijk het geval is bij Westerse gezinnen, waar het kerngezin de norm is.

Het belang dat wordt gehecht aan de familiecontext en de eer van de familie is zeker geen negatief gegeven. Mensen zorgen voor elkaar, rekenen op elkaar; ... Het gevoel van verbondenheid is veel groter en mensen zijn minder of

niet egoïstisch of egocentrisch. We verbinden eer traditioneel ook met positieve concepten zoals kracht, integriteit, eerlijkheid, loyaliteit.

In brede zin verwijst ‘eer’ naar de status en reputatie die men in een samenleving geniet, omdat men beantwoordt aan de sociale normen en verwachtingen, en een voorbeeldig leven leidt. De keerzijde van ‘eer’ is dat sommigen teveel belang kunnen gaan hechten aan de ‘eer’ van de familie ten nadele van het welzijn van individuele familieleden. In sommige gemeenschappen wordt de ‘eer’ van de familie of grotere groep ook expliciet verbonden aan het zedelijk gedrag van individuele familieleden, met name meisjes en vrouwen, en dit kan leiden tot zware sociale druk en zelfs geweld. Dit noemen we eergerelateerd geweld. Verderop zullen we dit begrip nader definiëren.

Gelukkig krijgt lang niet iedereen die eervol wil leven, met eergerelateerd geweld te maken, net zoals niet iedereen die liefde voor een partner opvat, met partnergeweld te maken krijgt. Meisjes, maar soms ook jongens, kunnen het slachtoffer worden van geweld omdat ze de eer van de familie beschaamd hebben. De meest buitensporige vorm van eergerelateerd geweld is eremoord. Daarnaast bestaan er heel wat andere, meer frequente en minder extreme vormen van eergerelateerd geweld waaronder beperking van bewegingsvrijheid, bedreiging, uithuwelijking of verstoting.

In dit dossier leggen we uit wat er kan misgaan, hoe dat in zijn werk gaat en wat nodig is om geweld te voorkomen. Net omdat de achterliggende dynamiek verschilt is het nodig dat preventiewerkers en hulpverleners hiermee vertrouwd geraken en juist weten te handelen.

De media berichten doorgaans over de meest extreme vorm van eerge relateerd geweld, namelijk eremoorden, en dan vaak op sensationele wijze. Denk aan de verhalen over Sadia Seikh, Amritpaul Kaur en anderen. De berichtgeving is besmet met sensatiezucht, onbegrip, stigmatisering en racisme. In dit dossier willen we bekijken hoe we deze beeldvorming eventueel kunnen bijsturen naar een meer genuanceerd beeld over 'eer' en eerge relateerd geweld.

2. Wat is eengerelateerd

'Eer'
is een woord
dat vele ladingen dekt,
voor
verschillende personen
een andere
betekenis kan hebben
en kan veranderen
doorheen de tijd.

2.1 Wat is eer?

De eerste stap in het ontwikkelen van efficiënt beleid rond eengerelateerd geweld, is het tot stand brengen van een eenduidige definitie die door iedereen aanvaard en gehanteerd wordt. Spreken we allemaal over hetzelfde? Wat is eer? En wat kenmerkt geweld dat gepleegd wordt in de naam van die eer?

'Eer' is een woord dat vele ladingen dekt, voor verschillende personen een andere betekenis kan hebben en kan veranderen doorheen de tijd. Wie zijn 'eer hoog wil houden', heeft een omgeving nodig om deze aan af te meten. De sociale gemeenschap bepaalt mee of een persoon al dan niet eervol is. Men kan 'eer' dan omschrijven als het besef dat iemand, eventueel met zijn of haar familie, een volwaardig lid is van de sociale gemeenschap. Dat besef is gebaseerd op het respect dat hij/zij ervaart van die sociale omgeving. (Ermers et al., 2010 in Van Vossolle 2012)

Historisch gezien vindt men erecodes doorgaans terug in pastorale en agrarische of patriarchaal georganiseerde gemeenschappen, bijvoorbeeld in het Middellandse Zeegebied. Bij gebrek aan gecentraliseerde systemen van staatscontrole, stonden families er zelf in voor de bescherming van hun bezittingen. Eengerelateerd geweld was geformaliseerd als een vorm van eigenrichting. Codes van eer beschermden in die context de sociale status en welstand van families, en vormden de basis voor het regelen van conflicten binnen de gemeenschap. (Schneider, 1971 in Van Vossolle 2012)

Ten gevolge de processen van staatsvorming, werden het de nationale overheden die het monopolie op het gebruik van geweld overnamen. Niettemin zijn er streken, waar overheden weinig of geen voet aan de grond hebben, en waar individuen nog steeds menen het recht in eigen handen te mogen nemen. Ook kunnen staten direct of indirect bijdragen aan het voortbestaan van eengerelateerd geweld. In sommige staten zoals het huidige Turkije, zien we dat de overheid erg zijn best doet om eengerelateerd geweld aan te pakken, o.a. met zware straffen, maar hier weinig draagvlak voor vindt bij de bevolking (Onal, 2008). Wetgeving zonder preventie- en sensibiliseringswerk dreigt zo dode letter te worden.

Familie-eer

Om de betekenis te kunnen vatten van het begrip 'eer' dat aan de basis ligt van eengerelateerd geweld, wordt vaak een onderscheid gemaakt tussen familie- of groeps culturen enerzijds, en individualistische culturen anderzijds. In een groeps cultuur staat de familie centraal, en is het individu met zijn of haar belangen ondergeschikt aan die van de familie in zijn geheel. Het individu haalt betekenis en status uit sociale relaties en verbondenheid met anderen. Hoewel de omgeving steeds een rol speelt bij het besef dat men eer bezit, komt vooral in omgevingen waar groeps waarden belangrijk zijn, de collectieve dimensie van het eerconcept op de voorgrond via het begrip 'familie-eer'. De eer van een individu heeft weerslag op en is afhankelijk van de gehele familie. Individuen worden

geweld?

verondersteld hun familie te vertegenwoordigen en het gedrag dat zij stellen heeft een directe invloed op andere familieleden. De relatie tussen een familie (en het individu als onderdeel daarvan) en de sociale omgeving staat centraal. Eer wordt dan een gemeenschappelijk goed van alle familieleden, en de bescherming of verdediging ervan is de verantwoordelijkheid van ieder familielid. (De Groot & Şimşek, 2008 in Van Vossole 2012)

In individualistische culturen primeert het individu op de familie of gemeenschap als geheel. Individuen kunnen zelf beslissingen nemen, ook al zijn die niet altijd in het belang van andere familieleden. Zij halen hun gevoel van eigenwaarde uit persoonlijke kenmerken. Uiteraard gedragen niet alle individuen binnen een bepaalde cultuur zich op dezelfde manier en is er maar zelden sprake van zuivere individualistische of groeps culturen. (Ermers, 2007 in Van Vossole 2012).

Dit onderscheid moet voorzichtig gehanteerd worden, om niet te vervallen in een dualiteit van 'het Westen' en 'de Rest' waarbij de Westerse cultuur als het hoogste wordt beschouwd. Dat kan niet de bedoeling zijn. Bovendien is de werkelijkheid complexer dan dat: in het Westen geldt ook het groepsbelang en hebben individuen ook nood aan een plek in een sociaal geheel terwijl in zogenaamd 'collectivistische culturen' het individu natuurlijk eigen keuzes maakt, handelt en beïnvloedt. Hier willen we enkel aangeven waarom verschillen spanningen kunnen veroorzaken binnen families, vooral in migratiecontexten wanneer kinderen gedeeltelijk gesocialiseerd

worden in andere waarden dan de ouders hanteren.

Waarin verschilt eer nu van gevoelens als 'trots' en 'aanzien'? De familie-eer kan opgesplitst worden in de **algemene of niet-zedelijke familie-eer** (in het Turks *şeref, sharaf* in de Arabische wereld). Deze is gelinkt aan het gezag van de man, waardoor hij status verwerft binnen de gemeenschap. Zijn reputatie hangt af van de mate waarin hij de familie-eer weet te handhaven, en zijn autoriteit als vader en echtgenoot weet te bevestigen.

Daarnaast bestaat de **seksuele of zedelijke familie-eer** (in het Turks wordt deze aangeduid met de term **namus**, de Arabische term is 'ird of 'ard (van Eck, 2001; FORUM, 2006 in Van Vossole 2012). Hoewel ook mannen zich betamelijk moeten gedragen tegenover vrouwen, wordt de seksuele eer in de eerste plaats in verband gebracht met de kuisheid, de fysieke onbevleetheid van vrouwen in de familie. Mannen moeten hier mee over waken. De seksuele eer vormt dus een gemeenschappelijk belang en een gedeelde verantwoordelijkheid. (Van Vossole, 2012).

Eerschending

De sociale omgeving bepaalt of een individu over eer beschikt. De omgeving verwacht dat men zich in een bepaalde situatie op een bepaalde manier gedraagt en zet deze verwachtingen om in een geheel van waarden en normen die de sociale omgang regelen. (Van Vossole, 2012)

Eerschendingen kunnen het gevolg zijn van uiteenlopende gedragingen, zoals te laat thuiskomen, verzet tegen

Wie zijn
'eer hoog wil houden'
heeft
een omgeving nodig
om deze
aan af te meten.

Wangedrag
heeft schaamte
of eerverlies
voor het individu
tot gevolg,
maar ook
voor de hele familie.

familieregels, weglopen, weigeren van een gearrangeerd huwelijk, ongepast gedrag vertonen, uitkomen voor homoseksuele of lesbische geaardheid, een relatie beëindigen of een echtscheiding aangaan, een voor- of buitenhuwelijkse relatie aangaan, een voor- of buitenhuwelijkse zwangerschap, verlies van maagdelijkheid, aanranding en verkrachting, of overspel. (Ferwerda & Van Leiden, 2005; Şimşek, 2006 in Van Vossole, 2012)

Eerverlies

Wanneer een individu gedrag vertoont dat niet aan deze verwachtingen voldoet, dat als maatschappelijk ‘wangedrag’ wordt beschouwd, kan dit bij bekendwording ervan leiden tot veroordeling door de sociale omgeving. Dit heeft niet alleen schaamte of eerverlies voor het individu tot gevolg, maar voor de hele familie. De sociale sancties die volgen op eerverlies kunnen een impact hebben op alle familieleden en op alle aspecten van het leven: emotioneel, sociaal, financieel, en economisch. Vrienden komen niet meer op bezoek, men is niet langer welkom in het openbare leven, familieleden kunnen alle inkomsten verliezen, er wordt geroddeld, verlovingsen worden verbroken, gezinsleden vinden geen huwelijkspartner meer, men kan zelfs het dorp uitgejaagd worden. De hele familie kan volledig geïsoleerd worden, ‘sociaal dood’ zijn. Deze situatie kan zich zelfs uitstrekken tot familieleden die in andere landen wonen. Leven in die omstandigheden is bijna onmogelijk en wil men te allen prijzen vermijden.

Eerverlies vereist daarom eerherstel. (Van Vossole, 2012; Onal 2008)

Ouders die eerverlies willen vermijden lijken soms weinig oog te hebben voor de wensen en ontplooiingskansen van één van hun kinderen. De vrijheid van het ene kind kan de huwelijkskansen van het andere kind benadelen. Toch hebben ‘normale’ ouders het beste voor met hun kinderen en mogen we niet uit het oog verliezen dat deze ouders voor àl hun kinderen het beste willen. Dit voor ogen houden biedt kansen voor hulpverleners en interculturele bemiddelaars.

Cultuur

Frank Vandewalle, Inspecteur bij de politie van Gent, dienst interculturele bemiddeling, stelt voor om niet te spreken van individualistische culturen en groepsculturen, maar van ‘open’ en ‘gesloten’ gemeenschappen. Zo wordt het fenomeen minder aan etnische afkomst of cultuur verbonden. (Ronde Tafel Eergerelateerd geweld – 7 oktober 2011) Abderrahim Lahlali (advocaat en bestuurslid Divers & Actief) geeft aan dat ‘eerwraak [is] een concept dat vooral voorkomt in stamverbanden, of in gesloten gemeenschappen die een schaamtecultuur kennen.’ (De Standaard, 26/1/2012). Het is volgens hem niet ondenkbaar dat een Vlaams dorp waar iedereen elkaar kent ook als gesloten gemeenschap kan beschouwd worden, en dat eer daar een motief kan zijn om ongewenst gedrag dat de goede naam van de familie aantast en geroddeld teweegbrengt te bestraffen, desnoods met geweld.

Hilde Bakker van MOVISIE (Nederland) geeft dan weer als voorbeeld de gesloten gemeenschappen in de ‘bible belt’ plattelandsdorpen van Nederland. (Ronde Tafel Eergerelateerd Geweld – 18 mei 2011). Het is allemaal niet zo ‘exotisch’ als het op het eerste zicht misschien lijkt, al kunnen we niet ontkennen dat eergerelateerd geweld in bepaalde landen en streken wel degelijk problematisch aanwezig is. Dit is bv het geval in Turkije, Koerdistan, Jordanië, Palestina, Pakistan en India, landen die onderling overigens grote culturele verschillen vertonen.

Sophie Withaecx en Gily Coene pleiten voor een cultuur-sensitieve benadering van eergerelateerd geweld, waarbij men het conceptualiseren van deze vorm van geweld als een ‘schadelijke traditionele culturele praktijk’ tracht te overschrijden (Withaecx & Coene, 2011). Hierbij is het van belang dat men erkent dat geweld een universeel gegeven is en dat men ook oog heeft voor de historische, politieke en socio-economische factoren die invloed hebben op de prevalentie van eergerelateerd geweld. Daarnaast dient een discours dat uitgaat van een discrepantie tussen het zogenaamde moderne Westen, waar democratie, gelijkheid en vrijheid centraal staan, en zogezegd achtergestelde, traditionele niet-Westerse samenlevingen die een cultuur van geweld zouden genereren, vermeden te worden. Culturen zijn immers geen homogene, afgebakende entiteiten, maar worden gekenmerkt door interne diversiteit. Bovendien zijn ze, onder invloed van externe

factoren en individuele interpretatie, steeds onderhevig aan verandering. Een adequate aanpak van eergerelateerd geweld veronderstelt het onderkennen van de context en specificiteit van eergerelateerd geweld enerzijds, en het bewustzijn omtrent de invloed van cultuur op het individu anderzijds. Bij de bestrijding van dit geweld streeft men ernaar om vanuit een cultureel perspectief algemene mensonterende en specifieke vrouwonvriendelijke praktijken in vraag te stellen en het hoofd te bieden. Zo vermijden we het kind (de cultuur) samen met het badwater (eergerelateerd geweld) weg te gooien.

Godsdienst

De meeste auteurs zijn het er over eens dat we het fenomeen eergerelateerd geweld niet kunnen linken aan een bepaalde godsdienst. ‘In enge zin situeert eergerelateerd geweld zich in het Midden-Oosten en het Indisch subcontinent. Het doet zich daar voor onder verschillende religieuze groepen (moslims, christenen, alevieten, yezidi’s, seculieren, sikhs, hindoes, ...) maar is niet ingegeven door religieuze geboden: de associatie met godsdienst, en met name de Islam, die frequent wordt gemaakt is bijgevolg onterecht.’ (Sophie Withaecx, op kifikif.be, 24/1/2012)

Migratie

Migratie speelt een rol en maakt ‘eer’ tot iets anders in een Westers gastland. Juist doordat men na migratie op een kleinere gemeenschap aangewezen is in

Geweld
is een
universeel gegeven,
dat
noch door cultuur,
noch door godsdienst
verklaard kan worden.

het gastland, en moeite heeft met het integreren in de nieuwe samenleving en het behouden van een eigen identiteit in het gastland, kan er nieuwe vormen aannemen en nieuwe betekenissen krijgen. Ook de verschillende generaties kunnen anders met het concept omgaan. Cultuur is niet statisch, maar voortdurend aan verandering onderhevig. Men kan geen pasklare antwoorden geven en draaiboeken schrijven. De enige uitweg voor de hulpverlener is zich een beeld te vormen van hoe het voor de concrete hulpvrager en zijn/haar context in elkaar zit door veel vragen te stellen, en vanuit een begrip van wat mogelijks aan de orde kan zijn, een risicotaxatie te maken en om samen met de hulpvrager op zoek te gaan naar oplossingen.

2.2. Definitie

Eergerelateerd geweld kan zich voordoen om eerverlies te voorkomen, of om de geschonden eer te herstellen. Uiteenlopende noties en concepten van 'eer' kunnen eraan ten grondslag liggen, maar over het algemeen wordt het in verband gebracht met de controle van de vrouwelijke seksualiteit en de schending van de seksuele eer. (Akpınar, 2003; van Eck, 2005 in Van Vossole 2012). Ook van mannen verwacht men bepaald gedrag (heteronormativiteit, trouw, ...) en overtreding van deze gedragsregels kan ook voor mannen een risico op eergerelateerd geweld inhouden.

Ferweda & Van Leiden

In Nederland ontwikkelde men in 2005 reeds een werkdefinitie die algemeen gekend is en gehanteerd

wordt binnen alle beroepsgroepen. Ferweda & Van Leiden (2005) omschrijven eergerelateerd geweld als volgt:

'Eergerelateerd geweld is elke vorm van geestelijk of lichamelijk geweld gepleegd vanuit een collectieve mentaliteit in reactie op (dreiging van) schending van de eer van een man of een vrouw en daarmee van zijn of haar familie waarvan de buitenwereld op de hoogte is of dreigt te raken'

Ook binnen de CAW's, de Beweging tegen Geweld – vzw Zijn en andere Vlaamse diensten werd deze definitie overgenomen.

Instituut voor Gelijheid van Vrouwen & Mannen

In 2011 ging op vraag van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en het Instituut voor Gelijheid van Vrouwen en Mannen, een verkennend onderzoek van start naar eergerelateerd geweld in België. Uit dat onderzoek uitgevoerd in opdracht van het Instituut voor de Gelijheid van Vrouwen en Mannen, en van de Minister van Binnenlandse Zaken, aan het International Centre for Reproductive Health (ICRH) van de Universiteit Gent en RHEA Centrum voor Gender en Diversiteit aan de Vrije Universiteit Brussel door Anke Van Vossole en Elli Gilbert, onder het promotorschap van Prof. Dr. Gily Coene, Dr. Els Leye, Prof. Dr. Kristel Beyens, en Prof. Dr. Jan Snacken, d.d. 23 december 2011, kwam volgend voorstel tot definitie naar voor:

'De term 'eergerelateerd geweld' verwijst naar een continuüm van geweldsvormen waarbij het voorkomen of het herstellen van een schending van de seksuele

en familiale eer - waarvan de buitenwereld op de hoogte is of dreigt te geraken – het hoofdmotief vormt. Het kan daarbij gaan om de eer van een individu, de familie of de gemeenschap en het geweld kan uitgaan of ondersteund worden door meerdere personen en gericht zijn op meerdere slachtoffers’ (Van Vossole & Gilbert, 2011)

Belangrijke elementen in de definities

Wanneer we deze definities naast elkaar leggen, komen er een aantal elementen naar voor die als kenmerkend beschouwd kunnen worden voor eerge relateerd geweld. Het geweld vormt een reactie op een (dreigende) eerschending waarbij de eer van de familie in het gedrang is, én waarvan de buitenwereld op de hoogte is of dreigt te raken. De bredere gemeenschap, sociale omgeving of collectiviteit speelt een rol. Er kunnen meerdere daders en/ of meerdere slachtoffers betrokken zijn bij het geweld. En we hebben te maken met een continuüm van geweldsvormen waardoor er steeds een risico op escalatie aanwezig is. (Van Vossole, 2012)

2.3. Hoe vaak komt het voor?

In het rapport ‘State of the World Population 2000’ van de UNFPA (United Nations Population Fund) staat dat wereldwijd jaarlijks ongeveer 5000 meisjes en vrouwen slachtoffer worden van eremoord. Dit cijfer gaat echter enkel over de buitensporige vormen van geweld. Rond de prevalentie van eerge relateerd geweld in het algemeen is weinig gekend.

Dit komt omdat bijna nergens gevallen van eerge relateerd geweld worden geregistreerd en doordat de dynamiek van het geweld van die aard is dat heel veel geweld verborgen blijft. We zitten dus met een groot dark number.

In België is relatief weinig onderzoek verricht naar eerge relateerd geweld. We beschikken dus over onvoldoende data om een cijfer te kunnen plakken op de frequentie van eerge relateerd geweld in ons land, maar we weten wel dat het voorkomt. In Nederland, waar men verschillende studies en projecten rond eerge relateerd geweld heeft opgezet, en waar de overheid een Landelijk Expertisecentrum Eerge relateerd Geweld binnen de politie oprichtte, stelt men vast dat het moeilijk is om tot betrouwbare cijfers te komen. Eerge relateerd geweld wordt immers niet als dusdanig geregistreerd (www.rijksoverheid.nl).

Ondanks de complexiteit van eerge relateerd geweld waardoor veel gevallen nooit aan het licht komen, werd er in september 2010 door het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk een nota opgesteld door Peter Brepoels getiteld “Cijfers m.b.t. eerge relateerd geweld in de hulpverlening van de CAW’s in het jaar 2009”. Volgens dit onderzoek stelden in dat jaar in onthaal 53 cliënten op een totaal van 104.499 vragen rond eerge relateerd geweld. Verder werden in de CAW’s 16 personen begeleid voor het probleem eerge relateerd geweld. Het totale aantal begeleidingen staat op 41.332 (Brepoels, 2010). Deze cijfers geven een beeld van de mensen die in het hulpverleningscircuit terecht kwamen. Men kan er echter van

Wereldwijd worden jaarlijks ongeveer 5000 meisjes en vrouwen slachtoffer van eremoord.

**Belangrijk
is dat men
als hulpverlener
goed luistert
naar het verhaal
van de hulpvrager
in kwestie
en elke stap
met de nodige
omzichtigheid
benadert.**

uitgaan dat lang niet alle gevallen van eergerelateerd geweld (als dusdanig) gerapporteerd worden, en een aantal zitten wellicht in andere categoriën zoals partnergeweld of familiaal geweld.

2.4. Vormen en doelgroepen

Er worden verschillende ‘oplossingen’ gezocht om de eer te herstellen, afhankelijk van de aard van de eerschending. Zo kunnen verschillende aanleidingen of vormen van wat als wangedrag beschouwd wordt, verschillende vormen van eergerelateerd geweld met zich meebrengen.

Aanleidingen

Aanleidingen voor een eerschending kunnen zich afspelen op het vlak van de algemene familie-eer, wanneer het gezag van de vader of de autoriteit van de mannen in de familie wordt aangetast. Vooral aantasting van de seksuele eer, waarbij de kuisheid van vrouwelijke familieleden in twijfel wordt getrokken, geeft echter aanleiding tot eerverlies of een stigma voor de familie, en kan leiden tot zwaardere vormen van eerherstel. Bij een dodelijk afloop spreekt men van eerwraak. Deze vormt de tegenhanger van bloedwraak, waarbij de eerschending van niet-zedelijke aard is, en waarbij men het principe van ‘oog om oog, tand om tand’ hanteert. (Van Vossole, 2012)

Vormen

De vorm waarin het eventuele eergerelateerd geweld zal plaatsvinden, is moeilijk in te schatten of te voorspellen. (Van

der Zand, 2010). Belangrijk om te weten is dat zware mishandeling of moord de uiterste vormen van eerherstel zijn en er (voordien) heel wat andere handelingen kunnen worden voltrokken om de eer te herstellen.

We onderscheiden de volgende vormen van eergerelateerd geweld.

- Eergerelateerd geweld om ‘wangedrag’ te voorkomen o.a. door het beperken van de bewegingsvrijheid, het controleren en achtervolgen, de psychische druk, de dreiging met sancties, het opsluiten, uithuwelijken, fysiek geweld, ...
- Eergerelateerd geweld om ‘wangedrag’ te herstellen neemt vaak dezelfde vormen aan als het geweld om ‘wangedrag’ te voorkomen, zoals bijvoorbeeld het beperken van de bewegingsvrijheid, Uit vele verhalen blijkt echter wel dat de mate van geweld na een schending toeneemt.
- Eerwraak in de vorm van sociale doding. Hierbij wordt het slachtoffer verstoten en doet men alsof de persoon in kwestie dood is of nooit heeft bestaan.
- Eerwraak in de vorm van fysieke doding waarbij het slachtoffer wordt vermoord of rechtstreeks of onrechtstreeks wordt gedwongen tot zelfmoord.

Wanneer men overgaat tot moord is dit meestal het culminatiepunt van andere vormen van eergerelateerd geweld. Slachtoffers die besloten weg te lopen van huis worden soms teruggelokt onder het vals voorwendsel dat men alles goed

wil maken. Het is mogelijk dat men eerst naar het land van herkomst reist om de moord daar te laten plaatsvinden. Wanneer er gevreesd wordt voor eengerelateerd geweld is contact met de familie vanwege het slachtoffer dan ook ten zeerste af te raden tenzij dit goed en voorzichtig omkaderd wordt.

Eengerelateerd geweld hoeft echter niet altijd zo ver te komen. Elke situatie en elke context is anders en vraagt ook andere manieren om ermee om te gaan. Ook bemiddeling binnen de familie kan een oplossing bieden. Belangrijk is dat men als hulpverlener goed luistert naar het verhaal van de hulpvrager in kwestie en elke stap met de nodige omzichtigheid benadert.

3. Waarom aan de slag met

Slachtoffers,
van
welke afkomst ook,
verdienen
opvang
en
professionele
begeleiding.

Waarom moet de preventiewerker of de hulpverlening aan de slag met eengerelateerd geweld?

We mogen geweld nooit zomaar aanvaarden. Iedereen, ook mensen uit een etnisch culturele minderheid, heeft recht op zijn veiligheid en lichamelijke integriteit, op zijn/haar ontplooiingskansen. Dat zijn mensenrechten waar niet aan te tornen valt.

‘Slachtoffers, van welke afkomst ook, verdienen opvang en professionele begeleiding. Voor allochtone slachtoffers betekent dit bovendien dat de hulpverlening zich dringend moet bijscholen om ook vormen van geweld waarmee men niet vertrouwd is, te (h)erkennen. Een doeltreffende aanpak van geweld, zowel gericht op preventie, opvang als begeleiding, is belangrijk en noodzakelijk, net als meer openheid en discussie over intrafamiliaal geweld in migrantengemeenschappen.’

(Sophie Withaecx, kifikif.be, 24/1/2012).

Hier wordt wel ‘hulpverlening’ in brede zin bedoeld.

Zoals bij elke vorm van familiaal geweld speelt de schroom om zich te bemoeien met een privé-zaak een rol. Als het gaat om een gezin uit een andere cultuur is men bovendien extra terughoudend, wetende dat Westerse hulpverlening, zeker door een vrouw, niet altijd gewenst of getolereerd wordt. De dynamieken van eengerelateerde zaken, en de migratiecontext die al specifiek is, zorgen ervoor dat hulpverleners

zich soms niet in staat voelen om op te treden bij eengerelateerd geweld.

Door deze ‘handelingsverlegenheid’ krijgen slachtoffers niet altijd de hulp waar ze nood aan hebben en recht op hebben (Van Vossolle, 2012). Sociaal werk dat kiest voor de meest kwetsbare, kan niet om deze problematiek heen. De samenleving verkleurt en we moeten leren omgaan met multi-culturaliteit. Om de preventiewerking of hulpverlening effectief en efficiënt te maken, is kennis van eer als organiserend cultureel principe noodzakelijk, zonder dat preventiewerkers of hulpverleners onderlegd moeten zijn in de details van elke cultuur waar ze mee te maken krijgen.

3.1. Familiaal geweld of eengerelateerd geweld?

Men mag niet alle familiaal geweld bij etnisch culturele minderheden als eengerelateerd zien. Het is geweten dat armoede een risicofactor is voor familiaal geweld, omdat het een constante bron van stress, psychische zorgen en kwetsbaarheid met zich meebrengt. Vermits veel migranten ook in armoede leven lopen zij dus bijzondere risico's. Uit een recente studie van de Antwerpse Universiteit blijkt dat mensen van vreemde origine een veel grotere kans hebben op armoede dan oorspronkelijke Belgen. In 2009 zat 12 procent van de Belgen onder de armoedegrens. Bij Zuid-Europeanen in ons land was dat al 22 procent, bij Turken en Oost-Europeanen 36 procent en bij Marokkanen zelfs 54 procent. De oorzaak ligt in het feit dat onderwijs en werk - de traditionele manieren om uit armoede te geraken - niet

eergerelateerd geweld?

altijd even toegankelijk zijn voor allochtonen. Het loonkloofrapport van 2012 stelt dat slechts 4 op 10 niet Europese migranten aan het werk is. Bovendien komen jongeren vaak in het beroepsonderwijs terecht, waar ze vaak afhaken alvorens een diploma te behalen. Een kwart van de allochtone meisjes en zelfs een derde van de jongens verlaat het secundair onderwijs zonder diploma. Zelfs als allochtonen een goede scholing hebben, ligt de werkloosheid veel hoger of moeten ze genoegen nemen met veel slechter betaalde banen in relatie tot hun opleidingsniveau dan autochtonen. Dat heeft onder meer te maken met taalproblemen - vooral bij nieuwkomers -, het niet erkennen van buitenlandse diploma's en met discriminatie op de arbeidsmarkt. De uitzichtloosheid van deze situatie en de stress die dit veroorzaakt zijn factoren die het risico op geweld aanzienlijk verhogen.

Ook de stress van migratie zelf is een risicofactor (Lodewyckx, Clyq & Timmerman, 2007). De simpele vuistregel om uit te maken of het geweld eergerelateerd is of niet, ligt in de collectiviteit. Is er sprake van geweld binnen het gezin omdat er een probleem is met de dynamiek tussen bepaalde individuen, of is er geweld om te voorkomen dat de buitenwereld er weet van krijgt/om de eer t.a.v. de buitenwereld te herstellen?

Overeenkomsten

Zowel familiaal geweld als eergerelateerd geweld spelen zich af binnen de familie, in de privé-sfeer, en zeggen iets over de onderlinge verhouding tussen slachtoffer en

dader. Beide kunnen beschouwd worden als een vorm van 'geweld in afhankelijkheidsrelaties', waarbij het slachtoffer – om welke reden dan ook – afhankelijk is van de geweldpleger, en over onvoldoende mogelijkheden beschikt om de ongelijke machtsverhouding te doorbreken (Lünneman, 2010). Verder kunnen deze twee vormen van geweld gecategoriseerd worden als gender gerelateerd geweld, dat universeel is. Patriarchale structuren en ongelijke genderverhoudingen vormen immers de basis van vele samenlevingen wereldwijd. (Van Vossle, 2012)

Hoewel patriarchale structuren vooral schadelijk zijn voor de emancipatie van vrouwen en meisjes, kunnen zij ook mannelijke slachtoffers maken. Denk maar aan jongens die verliefd worden op een meisje die al beloofd is aan een ander, of mannen die een relatie beginnen met een getrouwde vrouw. Holebi's uit gesloten gemeenschappen zijn dubbel kwetsbaar voor zowel eergerelateerd als homofob geweld (Vuylsteke, 2008 & Peumans, 2011).

Binnen het welzijnswerk en binnen de Beweging tegen Geweld – vzw Zijn zien we partnergeweld niet als een gevolg van patriarchale structuren, maar als een dysfunctie binnen de relatie of binnen het gezin. Geweld is vaak bi-directioneel tussen de partners (Strauss, 2008). Bij eergerelateerd geweld speelt er echter een derde speler, een andere factor mee: de omgeving (familie/gemeenschap). Bovendien is er vaak wèl duidelijk sprake van een patriarchale afhankelijkheidsrelatie en van gezag.

'Conflicten over 'eer' zijn binnen een familie niet altijd eenduidig

Holebi's
uit gesloten
gemeenschappen
zijn
dubbel kwetsbaar
voor zowel
eergerelateerd
als homofob geweld.

terug te brengen tot de zorg voor ‘eerverlies’: de factor ‘eer’ is moeilijk los te maken van andere betekenisvolle factoren die een rol spelen bij familiaal geweld (sociale achtergrond, persoonlijkheid, drugs- en alcoholmisbruik) en wordt dikwijls aangehaald om meer materiële motivaties te maskeren.’ (Withaecx, kifikif.be 24/1/12). Ook andere auteurs zoals Clementine Van Eck (2001) en Linda Terpstra (2006) wijzen erop dat verschillende motieven tot geweld vermengd kunnen geraken en voor de dader is het misschien prettiger om zich te verantwoorden op basis van ‘eer’ dan om andere motieven te onderkennen. We moeten dus ook het discours rond ‘eer’ niet als heilig beschouwen. Soms is het maar een manier van spreken, een vorm van zelfvergoelijking, deel van het gangbare discours.

Verschillen

Zegt ‘familiaal’ geweld iets over de context waarin het geweld plaatsvindt, namelijk tussen familieleden in ruime zin, dan wijst daarentegen eengerelateerd geweld op het motief voor het geweld, de reden die het geweld in de ogen van de dader rechtvaardigt.

Bij eengerelateerd geweld spelen vaak meerdere daders en/of slachtoffers een rol. Aangezien de familie-eer een gedeelde verantwoordelijkheid is van de hele familie, kan geweld om deze eer te beschermen of herstellen zich uitstrekken ver buiten het kerngezin, tot familieleden van een verre graad, zelfs in het land van oorsprong of andere migratielanden. Zoals uit de definitie naar voor kwam, kan ook

de bredere gemeenschap een aandeel hebben in (de escalatie van) het geweld. Waar partnergeweld meestal door de omgeving veroordeeld wordt, toont de omgeving bij eengerelateerd geweld eerder begrip voor het feit dat de eer beschermd of hersteld moet worden, al zal niet iedereen akkoord gaan met de specifieke manier waarop dat gebeurt. Soms ervaren familieleden druk van de bredere gemeenschap om een oplossing te vinden bij een eerschending. Deze druk kan echter ook geïnternaliseerd worden: soms denkt een dader dat de hele gemeenschap een eerzuivering van hem verwacht, terwijl daar eigenlijk weinig objectieve aanwijzingen toe zijn.

Zo vonden er reeds eengerelateerde zaken plaats waarbij een minderjarige broer werd aangeduid om het geweld te plegen aangezien de strafmaat dan beperkter zou zijn, of om het gezinsinkomen dat de vader binnenbrengt niet in gevaar te brengen. (Van Vossolle, 2012)

Tot slot zien we bij eengerelateerde zaken, vaker dan bij huiselijk geweld, dat de dreiging tot geweld levenslang voortduurt en zelfs na jaren weer kan opblazen. Deze verschillende dynamieken zorgen ervoor dat eengerelateerd geweld een andere aanpak vereist dan huiselijk geweld. Strategieën die gangbaar en efficiënt zijn voor de aanpak van partnergeweld kunnen contraproductief zijn bij erezaken. Zo kan de praktijk van uithuisplaatsing van de dader inefficiënt blijken in het geval er meerdere daders binnen een familie betrokken zijn. (Van Vossolle, 2012)

Roddel

Roddel speelt een belangrijke rol als collectief regulerend mechanisme. Men hecht veel waarde aan zijn positie binnen de gemeenschap. Het schamen voor gedrag en de angst dat dit terecht komt bij derden of familieleden is dermate groot dat men er alles aan doet om dit te voorkomen. (Van der Zand, 2011). Kleine voorvallen kunnen in een gesloten gemeenschap een volledig eigen leven gaan leiden. Er wordt over gepraat en geroddeld. Een kleine roddel kan opgeblazen worden tot een groot probleem indien de roddel als waarheid wordt aanzien. Het is erg lastig om een ontstane roddel (die niet op waarheid berust) bij te sturen. Soms zijn het juist de pogingen tot bijsturen die ervoor zorgen dat

de aandacht toch steeds op deze persoon of familie blijft gericht. Het is dus begrijpelijk dat men er alles aan zal doen om te voorkomen dat er roddel ontstaat. Dit verklaart ook de zeer gesloten houding ten aanzien van derden met betrekking tot het delen van problemen. De stap naar de hulpverlening kan dus als een enorme drempel worden ervaren. Een preventiewerker of hulpverlener moet begrip tonen voor de moeilijkheid van deze stap en de moeite die het iemand kost om informatie te delen. De preventiewerker of hulpverlener moet dan ook begrip opbrengen voor het probleem van roddels en deze zeker niet afdoen als onbelangrijk anders mist men een cruciaal inzicht in hoe een gemeenschap werkt en gedrag reguleert.

4. Vrouwelijke genitale

Naast
de medische gevolgen
dragen veel jonge
meisjes/vrouwen
deze traumatische
ervaring
lang met zich mee.

We staan kort stil bij het fenomeen ‘vrouwelijke genitale verminking’

of vrouwenbesnijdenis omdat dit eigenlijk kan beschouwd worden als een preventieve vorm van eengerelateerd geweld. Men onttrekt een meisje de mogelijkheid tot seksueel genot (of zelfs tot seksuele gemeenschap bij bepaalde vormen van VGV), en hoopt hierdoor haar maagdelijkheid bij het huwelijk te verzekeren. Het motief ‘eer’ speelt dus wel degelijk, maar vermits het een heel andere doelgroep treft (de meisjes zijn echt kinderen op het moment van de ingreep, en komen uit andere landen van herkomst) wordt het meestal niet meegerekend bij eengerelateerd geweld.

4.1. Wat?

Net als eengerelateerd geweld, kinderhuwelijken en gedwongen huwelijken wordt vrouwelijke genitale verminking (VGV, in het Engels ‘female genital mutilation’ of FGM) gerekend tot de zogenaamde ‘schadelijke traditionele praktijken’, en omvat het alle ingrepen aan de uitwendige genitaliën van vrouwen en meisjes om niet-therapeutische redenen. Al naargelang de etnische groep kan de graad van verminking verschillen, en de gradaties zoals die door de Wereldgezondheidsorganisatie worden voorgesteld (zie kader) zijn in de praktijk niet altijd zo welomlijnd vast te stellen. (Leye, 2010).

4.2. Waar?

VGV wordt vooral in Afrika uitgevoerd, alsook in Jemen, Irak, Israël, Maleisië, de Verenigde Arabische Emiraten, India en Indonesië....Momenteel zijn diverse Europese landen, waaronder België, representatieve studies aan het opzetten om de ware omvang van het probleem vast te stellen. (Leye, 2010).

4.3. Waarom?

Gebrekkige kennis over het functioneren van het menselijk lichaam en taboes rond seksualiteit houden mythes in stand. In menige gemeenschap die VGV beoefent, moeten vrouwen/meisjes deze praktijk ondergaan om te kunnen huwen. ...besnijdenissen worden dus in stand gehouden om een dochter alle kansen op een huwelijk te bieden. (Leye, 2010).

Een van de belangrijkste factoren die VGV in stand houden zijn de normen en waarden rond vrouwelijkheid en seksualiteit. De waarde die gehecht wordt aan maagdelijkheid van een meisje en de controle van de vrouwelijke seksualiteit vindt haar vertaling in de noodzaak om maagdelijkheid als voorwaarde te stellen voor huwbaarheid en/of het betalen van een bruidschat. Soms wordt naar VGV gerefereerd wanneer men spreekt van de ‘eer’ van een meisje. Een dergelijke eengerelateerde context pleit eveneens voor VGV: deze praktijk zou de seksuele lust van vrouwen verminderen, zodoende de maagdelijkheid van een meisje helpen bewaren én de verleiding om buitenhuwelijkse seks aan te gaan, verminderen (De

verminking

Bruyn, 2003 in Leye, 2010). Men kan het dus zien als een preventieve vorm van eergerelateerd geweld: om te vermijden dat de eer in het gedrang zou kunnen komen, wordt een ‘medische’ ingreep vrij jong uitgevoerd. Vermits de ingreep bij kinderen wordt uitgevoerd, kan men het ook beschouwen als een specifieke vorm van kindermishandeling.

4.4. Welke hulpverlening?

Uiteraard ligt op vlak van preventie van VGV een taak weggelegd voor scholen en gezondheidswerkers. Een betere kennis van het lichaam kan mensen doen inzien dat een ‘besnijdenis’ gewoon nergens voor nodig is. Vermits de praktijk door vrouwen in stand wordt gehouden om de kansen van hun dochters op de huwelijksmarkt te vergroten, is het belangrijk dat preventieve projecten vrouwen bereiken. Tegelijkertijd moet het economisch belang van een goed huwelijk gerelativeerd worden door meisjes een betere opleiding en meer kansen op de arbeidsmarkt te bieden. Daar ligt een taak voor onderwijs en voor de arbeidsmarkt.

Om VGV op te sporen moeten gezondheidswerkers (huisartsen, schoolartsen, verpleegkundigen, gynaecologen, vertrouwensartsen) hier alert op zijn en een preventief gesprek durven aangaan. Bovendien moet er op gewezen worden dat deze praktijk verboden én strafbaar is (art. 409 van de Belgische Algemene Strafwet). Justitie heeft dus ook een taak te vervullen om dit verbod waar te maken.

Voor welzijnswerkers, seksuologen en geestelijke gezondheidswerkers ligt er eerder een taak bij het opvangen van diegenen die al slachtoffer geworden zijn. Naast de medische gevolgen dragen veel jonge meisjes/vrouwen deze traumatische ervaring lang met zich mee. Het is niet verwonderlijk dat de seksuele gezondheid er ernstig door verstoord kan worden, en deze ervaring kan dus ook zwaar wegen op een intieme relatie. Er bestaan lotgenotengroepen en actiegroepen die een slachtoffer mogelijk steun en zingeving kunnen bieden. Als het trauma slecht verwerkt wordt kan een doorverwijzing naar de tweede lijn nodig zijn.

Typologie volgens de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO, 2008):

- Type 1, clitoridectomie, is de excisie van het preputium of kapje van de clitoris, met of zonder het verwijderen van delen van of de gehele clitoris
- Type 2, excisie, betreft het gedeeltelijk of volledig wegsnijden van de clitoris en de labia minora, met of zonder de excisie van de labia majora
- Type 3, infibulatie, is de vernauwing van de vaginale opening door een bedekkende afsluiting, gecreeërd door het wegsnijden en aan elkaar hechten van de labia majora, met of zonder de excisie van de clitoris
- Type 4 omvat alle andere schadelijke procedures aan de vrouwelijke genitaliën voor niet-medische redenen, zoals het prikken, piercen, incideren, afkrabben en dichtschroeven.

5. Huidig aanbod: praktijk

“

Sadia Sheikh,
een Pakistaans meisje,
werd doodgeschoten
door haar broer
omdat ze weigerde
te trouwen.

Sinds enkele jaren bestaat er binnen verschillende diensten in België een toenemende bezorgdheid over eergeerelateerd geweld. Hier en daar werden initiatieven genomen om eergeerelateerd geweld in kaart te brengen en te bestrijden. Dit kwam verder in een stroomversnelling met de moord op Sadia Sheikh, een meisje van Pakistaanse origine dat door haar broer in 2007 werd doodgeschoten omdat ze weigerde te trouwen met de partner die de familie voor haar had uitgezocht.

5.1. Lokaal

In België zijn er drie projecten die expliciet werken rond eergeerelateerd, een project in Verviers, een project in Brussel en een project in Mechelen. Het project in Verviers vindt zijn oorsprong in het boek van Karima: 'Insoumise et dévoilée'. In 2008 pende Karima het verslag neer van haar gevecht tegen een gedwongen huwelijk. Op slag werd ze een 'Bekende Waalse': steun en toeverlaat van jongeren die door hun familie aan een partner worden uitgehuwelijkt op wie ze helemaal niet verliefd zijn. Jongeren kwamen vanzelf naar haar toe. Drie maanden na de uitgave van haar boek (maart 2008) richtte ze daarom de vzw Insoumise et dévoilée op. De vzw komt tussenbeide bij alle problemen rond gedwongen huwelijken, gearrangeerde huwelijken en grijze huwelijken.

Na de dood van Sadia Sheikh werd bovendien in Verviers onder leiding van de procureur generaal een stuurgroep opgericht rond gedwongen huwelijken en eergeerelateerd geweld. De

stuurgroep is samengesteld uit vertegenwoordigers van de politie, justitie en andere organisaties. Samen werkten zij in 2011 een educatief project uit voor jongeren van 16 tot 18 jaar.

In Brussel bestaat sinds 2006 het netwerk Mariage et Migration. Dit netwerk is samengesteld uit 16 verschillende organisaties die werken rond vrije partnerkeuze en problemen rond gedwongen, gearrangeerde en grijze huwelijken. Het project in Mechelen is gestart naar aanleiding van enkele gevallen van eergeerelateerd geweld bij Turks Assyrische meisjes. Om dergelijk situaties te voorkomen en opvang te kunnen voorzien in geval van nood werd in Mechelen een werkgroep gestart. In deze werkgroep komen hulpverlening, politie, justitie en onderwijs samen om casussen te bespreken en preventiecampagnes op te zetten.

Ook andere organisaties realiseerden uiteenlopende initiatieven:

Eind 2005 organiseerde het Koerdisch Instituut al een conferentie met als thema 'eergeerelateerd geweld'.

Het Forum Vlaamse Vrouwen (FVV) hield in 2007 in Brussel, Leuven en Gent sensibiliseringsnamiddagen voor geïnteresseerden uit allerlei sectoren, in samenwerking met de Nederlandse Stichting Verdwaalde Gezichten. Zowel vanuit het vluchthuis als de politie bleek er in Gent bereidheid om met het thema aan de slag te gaan. Ook het toneelstuk Is-man dat in 2007 in Vlaanderen speelde, kende heel wat succes.

Eind 2008, begin 2009 organiseerden de Beweging tegen Geweld - vzw Zijn, het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk, het Koerdisch

& projecten

instituut en FVV samen drie maal een vorming van één volledige dag in open aanbod over eengerelateerd geweld. Naar aanleiding van deze samenwerking werd een werkgroep opgericht die verschillende initiatieven ontwikkelde.

Ondertussen is de werkgroep uitgebreid met andere organisaties zoals vzw Ella, het IGVM, Rhea, KAV intercultureel, ICRH. De werkgroep ontwikkelde in 2011 onder leiding van de Beweging tegen geweld – vzw Zijn het project

‘(W)eerbaar’ op rond eerge relateerd geweld. Dit project verzamelde kennis, expertise en good practices die rond eerge relateerd geweld in binnen- en buitenland bestaan. Er werden ronde tafels ingericht waarop alle relevante sectoren werden samengebracht om expertise uit te wisselen en te zoeken naar de knelpunten bij de werken rond eerge relateerd geweld, naar de mogelijkheden tot preventie en naar een mogelijke aanpak. Ten slotte werd gestart met het sensibiliseren van verschillende diensten, organisaties en personen die met eerge relateerd geweld kunnen te maken krijgen en werden er verschillende laagdrempelige initiatieven (filmvoorstellingen, tentoonstellingen) ontwikkeld. In 2012 zet de werkgroep haar werking rond eerge relateerd geweld voort. Zo worden opnieuw ronde tafels en een studiedag georganiseerd en wordt er aan visievorming gedaan.

5.2 Vlaams niveau

Toen in 2009 eerge relateerd geweld vermeld werd in het Nationaal Actieplan Partnergeweld (NAP 2008-2009), vond het Vlaamse departement welzijn, volksgezondheid en gezin dat aan Vlaamse kant de violen moesten gestemd worden. Dit overleg liep echter na verloop van tijd af. De CAW's hebben al een vijftal jaren de mogelijkheid om te registreren op eerge relateerd geweld. Het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk publiceerde een studie ‘cijfers m.b.t. eerge relateerd geweld in de hulpverlening van de CAW's in het jaar 2009’ (Brepoels, 2010). Door het nog relatief onbekende karakter

van het fenomeen eerge relateerd geweld kunnen we echter vermoeden dat er eerder sprake zal zijn van een onderrapportage.

5.3 Federaal niveau

Vanuit de federale politie maakte Marc Vande Plas ten behoeve van de senaat een analyse van dossiers die mogelijk met eer te maken hadden. Hij deed rondvraag bij de korpsen, gaf een definitie van eerge relateerd geweld mee, en analyseerde vervolgens de dossiers die aangemeld werden. Zo vond hij 17 duidelijke gevallen van eerge relateerd geweld uit de voorbije 5 jaar. Dit wil niet zeggen dat er maar 17 gevallen waren, zo was zijn onderzoek niet opgevat. Hij kwam tot de conclusie dat eerge relateerd geweld wel degelijk bestaat in België maar miskend wordt/werd. De senaatscommissie o.l.v. Sabine De Bethune kwam met een reeks beleidsaanbevelingen.

Het IGVM organiseerde in 2008 een reeks informatieve sessies voor ambtenaren en betrokkenen uit alle relevante beleidsdomeinen. Tot een plan van aanpak kwam het echter niet, en bovendien bleken de verschillen in visie en de organisatie op het terrein toch wel erg verschillend tussen Vlaanderen en Wallonië en Brussel. Zelfs over een definitie raakte men het niet eens. Aan Vlaamse kant was er wel consensus over de werkdefinitie van Ferdewa.

Toen in 2009 eerge relateerd geweld opgenomen werd in het nationaal actieplan partnergeweld, vond het Vlaamse departement welzijn, volksgezondheid en gezin dat aan Vlaamse kant de violen moesten

gestemd worden. Ook dat liep echter na verloop van tijd dood.

In 2011 werd er in opdracht van het IGVM en Binnenlandse Zaken een fenomeenonderzoek naar eergeerelateerd geweld uitgevoerd (Van Vossole & Gilbert, 2011).

De dienst strafrechtelijk beleid van Binnenlandse Zaken ontwikkelde een dossier met aanbevelingen rond eergeerelateerd geweld. (Berteloot, Leclercq & Taeymans, 2011)

5.4 Internationaal

Verschillende Europese landen zoals bv. Nederland, Zweden of het Verenigd Koninkrijk hebben een gestructureerde aanpak ontwikkeld rond eergeerelateerd geweld.

Hierin zien we nagenoeg steeds dezelfde elementen terugkomen:

- De aanleiding om een beleid te ontwikkelen was telkens een ernstige zaak waarbij het eergeerelateerd geweld uit de hand liep en eindigde in eermoord. Deze moorden wakkerden het bewustzijn aan bij zowel beleidsmakers als organisaties en de gemeenschappen zelf.
- Overall erkent men de nood om aan preventie te doen, maar erkent men tegelijkertijd de moeilijkheid om de gemeenschappen zelf te bereiken zonder hen te stigmatiseren.
- Door de complexiteit van eergeerelateerd geweld is men zich er van bewust dat samenwerking noodzakelijk is.
- Ten slotte gaat men er algemeen van uit dat er voor slachtoffers van eergeerelateerd geweld specifieke hulpverlening en opvang noodzakelijk zijn.

De aanpak die in Nederland werd ontwikkeld is van de ons omringende landen allicht het best uitgewerkt en het lijkt ons dan ook nuttig om even wat dieper in te gaan op de verschillende elementen waaruit deze aanpak bestaat zodat we deze kunnen meenemen in de ontwikkeling van een aanpak in België.

De aanpak die in Nederland werd ontwikkeld is gericht op preventie (voornamelijk door migrantenorganisaties zelf), bescherming (binnen de vrouwenopvang) en vervolging (via politie en justitie) waarbij voorzien wordt in een samenwerking tussen de verschillende groepen (Van Vossole en Gilbert, 2011).

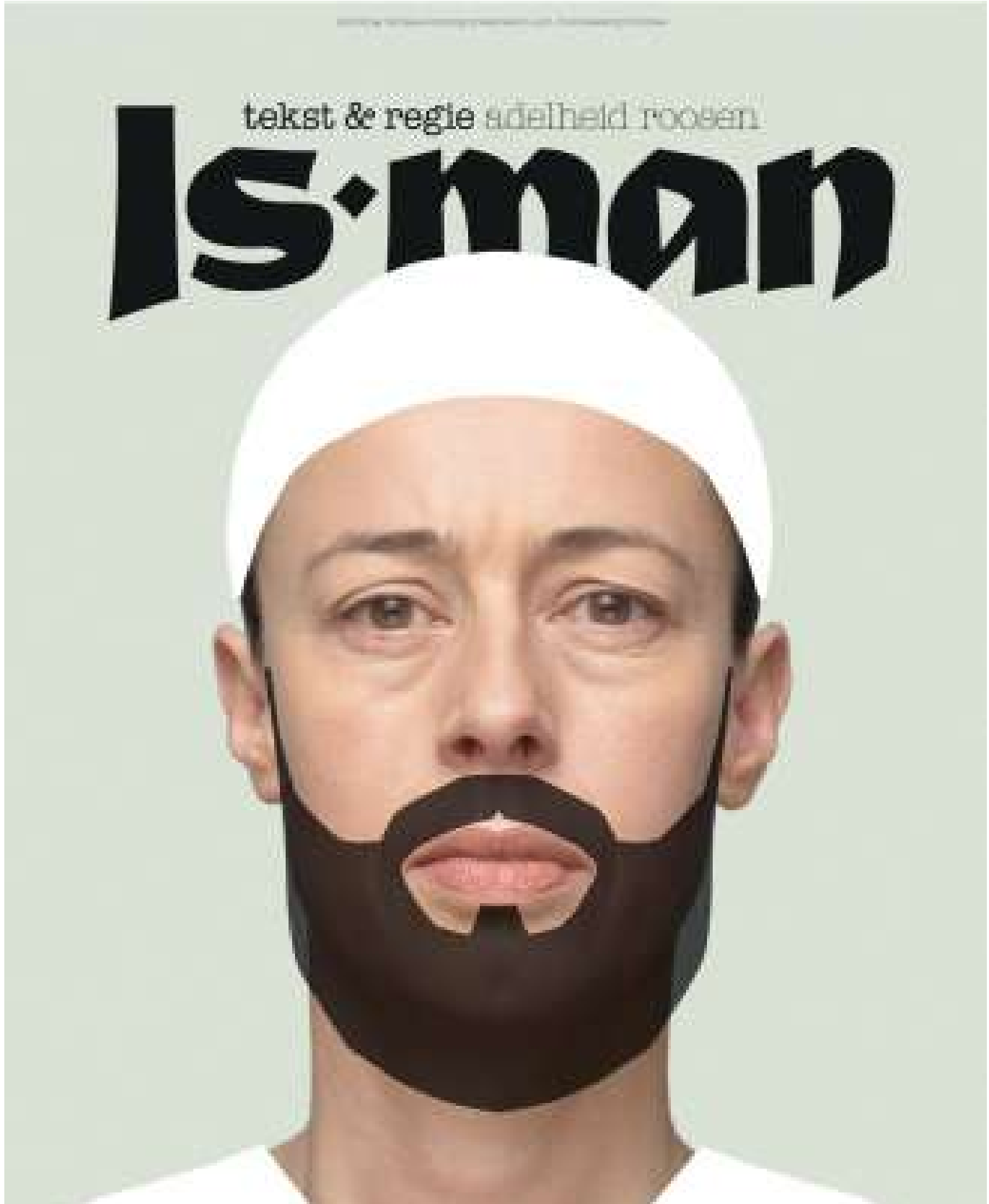
Zetten we de belangrijkste elementen van de werking in Nederland even op een rijtje:

1. Er bestaat voor de politie in Nederland een Landelijke expertisecentrum eergeerelateerd geweld. Alle kennis en expertise die er rond de problematiek bestaat, is binnen dit centrum gebundeld en individuele organisaties of personen kunnen er terecht met vragen of voor ondersteuning bij (moeilijke) casusbegeleiding.
2. Er werden over het ganse land hulpverleners getraind om de specifieke dynamiek van eergeerelateerd te herkennen, de signalen te leren oppikken, het risico in te schatten en een plan van aanpak te ontwikkelen. Er werden signalisatielijsten ontwikkeld voor professionelen die mogelijk in contact kunnen komen met slachtoffers van eergeerelateerd geweld (bv. politie, scholen, hulpverleners)

en er werden risicotaxatie-instrumenten ontwikkeld om het risico op escalatie in bepaalde casussen te kunnen inschatten en op gepaste tijd te kunnen ingrijpen. Verschillende diensten, zoals bijvoorbeeld bijzondere jeugdzorg, ontwikkelden handleidingen bij (vermoedens van) eerge-relateerd geweld. Er bestaan ook aangepaste opvanghuizen voor meisjes die slachtoffer worden van eerge-relateerd geweld (Fier Fryslan, Kompaan en De Bocht). De aanpak is bovendien steeds georganiseerd in een ketenaanpak, dit betekent dat er voor de aanpak van eerge-relateerd geweld samenwerkingsverbanden bestaan tussen verschillende diensten en organisaties die hierin elk hun rol hebben.

3. De preventie en sensibilisatie van de gemeenschappen zelf zijn grotendeels in de handen van migrantenorganisaties die verschillende laagdrempelige initiatieven ontwikkelden (zoals toneelstukken en filmvoorstellingen) om het taboe te doorbreken en het probleem bespreekbaar te maken. Zo is er het project 'Aan de goede kant van eer' waarin er wordt gewerkt aan voorlichting, weerbaarheid, bewustmaking, enz. Men heeft ook aandacht voor de sensibilisatie van jongeren en mannen (bv voorlichtingscampagne 'RespectEER').
4. Ten slotte werden er ook programma's ontwikkeld voor de signalisatie en aanpak van eerge-relateerd geweld in scholen.

Het grote voordeel van de aanpak in Nederland is dat deze zowel vanuit het beleid als op vraag van de migrantenorganisaties werd ontwikkeld. Hierbij valt echter wel op dat de effectiviteit van de aanpak verschilt van plaats tot plaats, sterk afhankelijk van bepaalde figuren en ook hier vaak op veel weerstand van de migrantengemeenschappen stoot. De aanpak van eerge-relateerd geweld werd de laatste 4 jaar structureel gesubsidieerd vanuit de overheid. Dit gebeurde in een vierjarenprogramma dat nu is afgerond. De vraag is dan ook hoe dit zich in Nederland verder zal ontwikkelen nu de financiering voor het opzetten van programma's is weggefallen.

6. Beeldvorming

We stellen vast dat mediacommunicatie rond eergereleerd geweld enorm gevoelig ligt. Enerzijds ziet een bepaalde politieke strekking in de maatschappij hierin een legitimatie van hun zorgen over veiligheid en hun gevoel dat westerse of Vlaamse maatschappelijke waarden onder druk staan. Anderzijds zijn de migrantenverenigingen zeer bezorgd dat het benoemen van ‘eergereleerd geweld’ als een vorm van familiaal geweld die ‘eigen’ zou kunnen zijn aan hun gemeenschap, verdere stigmatisering in de hand zou kunnen werken.

Opzet van dit punt is om na te denken hoe mediabelangstelling rond eergereleerd geweld in goede banen kan geleid worden zodat er enerzijds wel kan gecommuniceerd worden over resultaten van onderzoek, over registratie, over beleidsmaatregelen en over initiatieven, zonder dat dit anderzijds tot negatieve stereotypering van migrantengemeenschappen leidt. Daartoe moeten we eerst eens van naderbij bekijken wat stereotypering precies is.

6.1 De 4 valkuilen van stereotypering

Een brochure van het Vlaams Minderheden Centrum, nu Kruispunt Migratie Integratie, (Bouwen, 2008) onderscheidt vier vormen van stereotypering:

- **Primitiveren:** een bevolkingsgroep voorstellen als minderwaardig, haar opvattingen als primitief, haar tradities als achterhaald.
- **Exotiseren:** het avontuurlijke en verrijkende van een cultuur in de kijker zetten, focussen op plezierige eet- en feestgewoonten.
- **Problematiseren:** een bevolkingsgroep associëren met problemen en conflicten, ervan uitgaan dat ze weigeren zich te integreren.
- **Criminaliseren:** een bevolkingsgroep associëren met afwijkende eigen regels en normen en dikwijls met criminele feiten. Op basis van een omgevingsanalyse leren we dat over sommige groepen - moslims, woonwagenbewoners en allochtone jongeren - een erg onevenwichtig beeld bestaat (Clycq, 2006).

Communiceren rond eergereleerd geweld houdt dus in dat we het stigmatiseren door één van die vier vormen moeten vermijden, het zijn vier valkuilen waar we niet in mogen trappen. Dit betekent vooral bewust omgaan met inhoud en aan journalisten goed vragen hoe ze hun stukken gaan opvatten, wie er nog aan het woord komen, zoeken naar geschikte woordvoerders, en verder alle gewone regels over omgaan met de media respecteren. Het is heel zinnig om steeds te vragen of het mogelijk is om de tekst vooraf na te lezen, dit kan veel scheeftrekkingen voorkomen. We gaan hier geen tips & tricks meegeven, maar verwijzen naar het drieluik dat binnen het algemeen welzijnswerk gebruikt wordt om bewust met de media om te gaan (De Koster & Blow, 2004). Zowel hulpverleners, als getuigen als journalisten moeten goed voorbereid worden en weten wat wel en niet aanvaardbaar is.

6.2 Verzet tegen racistische voorstellingen

We hebben nu gezien wat stereotypes zijn en hoe ze in elkaar zitten. We hebben al herhaaldelijk gesteld dat betekenis niet kan gefixeerd worden. Culturen en beelden zijn niet voor eeuwig en altijd, maar zijn constant in beweging. Hoe sterk een stereotype ook kan zijn, hoezeer het ook probeert een betekenis vast te leggen, het heeft het eeuwig leven niet. Gelukkig maar. Na verloop van tijd komt er toch sleet op, beginnen dingen net iets anders te betekenen, worden nieuwe associaties gemaakt, het krijgt een duw in een andere richting.

Het tijdsgewricht verandert. We denken niet meer zoals in de jaren vijftig, of tachtig. Tegelijkertijd is het niet gemakkelijk, want ingaan tegen het stereotype kan ook vervallen in het omgekeerde ervan. Om echt verder te geraken moeten we voorbij het binaire denken en openstaan voor complexiteit en ontmoeting.

In deze nota hebben we eerst stilgestaan bij wat eergereleerd geweld is, waar het voorkomt en wie het treft. Vervolgens hebben we nagedacht over de vraag of dit probleem wel in de media gebracht moet worden, maar we kwamen tot de conclusie dat het thema al leeft in de media en dat verdere

mediaaandacht dus onvermijdelijk is. Het is kwestie dit op een zo goed mogelijke manier te doen. Vervolgens hebben we nagedacht over stereotypes, en hoe ons hiertegen te verzetten. We hebben vier elementen van stereotypes overlopen. Voor meer praktische tips verwijzen we naar andere documenten. Het is belangrijk dat alle betrokkenen dit eens goed voor zichzelf op een rijtje zetten, zodat ze niet meer kwaad dan goed doen als ze over dit gevoelige thema het woord nemen. Wie zich mengt in het publieke debat moet goed voor zichzelf uitmaken welke waarden hij/zij uiteindelijk wil aanhangen en welk doel hij/zij wil dienen.

7. Aanbevelingen voor

Uit wetenschappelijk onderzoek en rondetafelconferenties die in het kader van de problematiek van eerge-relateerd geweld in België plaatsvonden, blijkt dat er nog heel wat probleempunten en hindernissen bestaan bij de aanpak van eerge-relateerd geweld in het algemeen en bij de sensibilisatie en participatie van de allochtone gemeenschap bij beleidsvoorbereidende en beleidsvoerende initiatieven rond eerge-relateerd geweld in het bijzonder. De intrinsieke paradox die daarin geïmpliceerd is, heeft alles te maken met het feit dat het gaat om een problematiek die een hoge mate van discretie vergt en zich dus uiterst moeizaam kan vertalen naar een expliciete structurele aanpak.

Om de aanpak van eerge-relateerd geweld in de volgende jaren gestructureerd en efficiënt te laten verlopen zijn volgende aanbevelingen van cruciaal belang.

7.1 Wetenschappelijk onderzoek

Wetenschappelijk onderzoek rond eerge-relateerd geweld was tot voor kort in België onbestaande. Het ‘fenomeenonderzoek naar eerge-relateerd geweld in België’ (2011) van het Instituut Gelijkheid Vrouwen en Mannen dat werd uitgevoerd door de VUB en de UGent en het lopende doctoraatsonderzoek rond eerge-relateerd geweld aan de VUB hebben dit euvel grotendeels opgelost. Het fenomeenonderzoek stelt op basis van de definitie van Ferwerda een nieuwe aangepaste definitie van eerge-relateerd geweld voor die in België kan gebruikt worden (zie punt 2.2)

Toch blijven er nog enkele lacunes in onderzoek te betreuren.

- Er is er nog steeds geen onderzoek gebeurd naar de prevalentie van eerge-relateerd geweld in België of Vlaanderen. Dit kan ook enkel door een eenduidige/uniforme registratie die tot nu toe in België/Vlaanderen nog niet is gebeurd.
- Toekomstig onderzoek moet worden toegespitst op de concrete aanpak. Op die manier kunnen de efficiëntie van lokale initiatieven en de vormen die zulke initiatieven moeten krijgen in beeld gebracht worden.
- Screenings- en risicotaxatie-instrumenten moeten ontwikkeld worden op basis van degelijk wetenschappelijk onderzoek.
- Een grondig onderzoek naar de visie van allochtonen en migrantenorganisaties zelf op een eerge-relateerd geweld en de aanpak ervan zijn absoluut noodzakelijk.

7.2 Samenwerking tussen verschillende sectoren

Momenteel bestaan er in België verschillende organisaties en diensten die worden geconfronteerd met eerge-relateerd geweld of die werken aan een deelaspect ervan. Deze initiatieven bestaan eerder geïsoleerd en zijn er gekomen uit een lokale noodzaak. De initiatieven kunnen onderling ook enorm verschillen. Om eerge-relateerd geweld op een efficiënte manier aan te pakken is het nodig om een alomvattende strategie te ontwikkelen met een gestructureerde aanpak. Omdat eerge-relateerd geweld zo’n com-

beleid & praktijk

plexe problematiek is waarin zowel sensibilisatie, preventie, hulpverlening en bestraffing belangrijk zijn, worden er verschillende sectoren mee geconfronteerd. Het is dan ook primordiaal om een gestructureerd beleid uit te werken waarin de samenwerking tussen verschillende sectoren centraal staat, rekening houdend met de eigenheid en finaliteit van de verschillende partners. Slechts door samenwerking kan een casus van eerge relateerd geweld op een degelijke manier gesignaleerd, aangepakt en opgevolgd worden. De ketenaanpak zoals die is ontwikkeld in Nederland kan hierin een model vormen. Lokaal werken hier verschillende organisaties in een 'keten' samen om (casussen van) eerge relateerd geweld op te volgen. Elke organisatie heeft hierin zijn specifieke rol die op voorhand duidelijk wordt omschreven. Elke casus krijgt ook een coördinator toebedeeld die erop toeziet dat casussen goed worden opgevolgd en elke partner zijn taak of rol naar behoren uitvoert of kan uitvoeren.

7.3 Bundelen van expertise

Eén van de pijnpunten in de werking rond eerge relateerd geweld is het gebrek aan kennis en inzicht in de problematiek van eerge relateerd geweld. Uit de organisatie van de ronde tafels bleek dat er in België wel degelijk expertise aanwezig is, maar dat deze (lokaal) beperkt blijft tot bepaalde diensten of organisaties en soms slechts bepaalde deelaspecten van eerge relateerd geweld behelst. Het is daarom aangewezen om deze expertise te bundelen. Nationaal moet deze rol opgenomen worden door het IGVM. Het

IGVM is coördinator van het Nationaal Actieplan Partnergeld waarin eerge relateerd geweld is opgenomen. In de hoedanigheid van coördinator is het logisch dat ook de bundeling van expertise door hen wordt opgenomen. In Vlaanderen is het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk verantwoordelijk voor het bieden van ondersteuning en expertise aan de eerstelijns hulpverlening bij familiaal geweld. Vermits we eerge relateerd geweld beschouwen als een vorm van familiaal geweld dient de expertise voor hulpverlening en casusbegeleiding binnen het Steunpunt Algemeen Welzijn gebundeld, opgebouwd en ontsloten te worden.

7.4 Signaleren van eerge relateerd geweld

De hulpverlening voor slachtoffers van eerge relateerd geweld moet worden uitgebouwd, hulpverleners moeten hiervoor getraind worden en er is specifieke opvang nodig (zie 7.6). Vooraleer de hulpverlening op gang kan komen moet het geweld echter eerst gesignaleerd worden. Professionelen uit verschillende disciplines kunnen een rol spelen in deze signalering. Het gaat hier vooral om professionelen die regelmatig in contact komen met jongeren uit minderheidsgroepen (leerkrachten, CLB-medewerkers, jeugddiensten, jeugdbewegingen, dokters, ...). Men kan van deze professionelen niet verwachten dat zij een aanpak ontwikkelen maar wel dat zij signalen leren opvangen en eerge relateerd geweld leren herkennen. Hiervoor is het noodzakelijk om een signalisatie-instrument te ontwikkelen dat als handvat kan worden gebruikt. Dit instrument moet allereerst een

Het gaat om een problematiek die een hoge mate van discretie vergt en zich dus uiterst moeizaam kan vertalen naar een expliciete structurele aanpak.

indicatie aangeven van de mate waarin binnen de betreffende familie waarde wordt gehecht aan eer en familie-eer, waardoor professionals in staat zijn om relatief snel en eenvoudig de situatie in te schatten.

7.5 Risico inschatting

In het verleden zijn in België reeds enkele zaken van eerge relateerd geweld geëscaleerd en fataal afgelopen mede omdat hulpverleners de risico's onvoldoende of onjuist hadden ingeschat. De veiligheid van het (potentiële) slachtoffer moet in deze problematiek centraal staan en een degelijke risicoinschatting van de situatie is hierin cruciaal. Men moet kunnen inschatten wanneer het noodzakelijk is om in te grijpen. Om deze inschatting correct te kunnen maken moet een risicotaxatie-instrument worden ontwikkeld dat professionals handvaten aanbiedt om de ernst van de zaak te vatten en erger te voorkomen. Zulke risicotaxatie-instrumenten voor eerge relateerd geweld bestaan reeds in verschillende landen. Ook in België zijn er reeds verschillende risicotaxatie-instrumenten uitgewerkt, die betrekking hebben op andere problematieken. Er moet bekeken worden in welke mate deze voorbeelden samen met de buitenlandse voorbeelden als model kunnen dienen bij de uitwerking van een risicotaxatie-instrument voor eerge relateerd geweld.

7.6 Hulpverlening

Het is duidelijk dat als 'eer' het motief is voor geweld, er een andere aanpak nodig is dan bij gevallen van familiaal geweld (meestal kindermishandeling, of partnergeweld).

Slachtoffers van eerge relateerd geweld die de stap zetten naar de hulpverlening schenden op zich reeds de eer door problemen die intern, binnen de familie behoren te worden opgelost, te delen met de buitenwereld. Hulpverleners kunnen ook zelf door onvoorzichtigheid en misschien met de beste bedoelingen bepaalde stappen zetten die op hun beurt de eer van een familie schenden en de zaak kunnen doen escaleren. Bij familiaal geweld gaat men op zoek naar oplossingen door bijvoorbeeld bemiddeling of aanklappend werken, bij eerge relateerd geweld kunnen dezelfde handelingen een omgekeerd effect hebben.

Men moet zich allereerst bewust zijn van de precare situatie waarin slachtoffers van eerge relateerd geweld zich bevinden en zeer omzichtig te werk gaan om de zaak niet te verergeren. Het is dan ook dringend nodig dat hulpverleners meer kennis krijgen over eer en eerge relateerd geweld. (Bakker & Aydogan, 2005)

Tegelijkertijd is het nodig te werken aan algemene interculturele competenties. Het TOPOI model van Edwin Hoffmann (2007) - TOPOI staat voor taal, organisatie, personen, ordening, en inzet - biedt perspectieven om hier verder op door te denken.

Opleiding van hulpverleners

Een gedegen kennis van en inzicht in de dynamiek van eerge relateerd geweld bij sleutelactoren is fundamenteel om te kunnen bepalen wanneer eer een rol speelt en de aanpak daarop af te stemmen. (Van Vossle & Gilbert, 2011) Het is daarom noodzakelijk om hulpverleners

die in aanraking kunnen komen met slachtoffers en daders van eergereleerd geweld goed op te leiden. Deze opleiding moet hulpverleners leren om eergereleerd geweld te herkennen, de risico's in te schatten en een plan van aanpak uit te werken. Belangrijk hierbij is inzicht te verkrijgen in wat eergereleerd geweld is en hoe het precies werkt, in welke culturen het voorkomt en wat de kenmerken zijn van deze culturen, welke vormen het kan aannemen en hoe men het kan benaderen. Men dient als hulpverleners bepaalde interculturele vaardigheden te ontwikkelen, waarbij men goed luistert naar de persoon die men tegenover zich krijgt, waarbij men doorvraagt, zich inleeft in de situatie en probeert tot een oplossing te komen. Om inzicht te krijgen in de hele situatie van slachtoffers bij eergereleerd geweld is het noodzakelijk om grondige en lange gesprekken te voeren waarin men alles probeert in kaart te brengen. Discretie is hierbij heel belangrijk.

Vermits verschillende aspecten zoals preventie, signalisatie, hulpverlening en bestraffing een rol spelen bij eergereleerd geweld is het belangrijk om medewerkers uit deze verschillende diensten (scholen, politie, hulpverleners, ...) gelijktijdig en samen op te leiden zodat hen van bij het begin wordt aangeleerd om casussen te delen over de verschillende diensten heen.

Opvang van slachtoffers

In België is de opvang van slachtoffers van familiaal geweld reeds binnen bepaalde structuren georganiseerd. De CAW's in Vlaanderen, Centres de Prévention in Brussel en

De Centres de Planning Familiale in Wallonië. De Beweging tegen Geweld - Vzw Zijn en het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk pleiten ervoor om de opvang van slachtoffers van eergereleerd geweld onder te brengen in diezelfde structuren. Dit kan de drempel verlagen en zorgt ervoor dat er niet een volledig nieuw opvangnetwerk moet worden opgezet. Medewerkers van die diensten werken vaak al jaren als hulpverlener bij familiaal geweld en hebben dus een zekere expertise opgebouwd rond het werken met slachtoffers van geweld. Binnen voornoemde diensten of structuren moeten medewerkers specifieke vaardigheden kunnen ontwikkelen om met casussen van eergereleerd geweld aan de slag te gaan. Binnen de hulpverlening ontstaan op die manier interculturele cellen die verantwoordelijk zijn voor multiculturele samenwerking en problemen gekleurd door verschillende etnisch culturele achtergronden. De dienst zelf is in het best denkbare geval samengesteld uit een divers team met medewerkers uit verschillende gemeenschappen. Dit verlaagt de drempel naar de hulpverlening en laat toe dat slachtoffers geholpen worden door medewerkers die hun taal en cultuur op zijn minst begrijpen.

Deze medewerkers moeten op hun beurt kunnen samenwerken met gelijkaardige medewerkers over de verschillende diensten heen, wat gezien de complexiteit van eergereleerd geweld onontbeerlijk is.

Specifieke (crisis)opvang

Er is momenteel geen goede opvang voor meisjes of jongens die het slachtoffer zijn van of worden bedreigd met eergereleerd geweld

en waarbij de veiligheid van het slachtoffer zwaar onder druk komt te staan.

- **Crisisopvang:** Uiteraard moet deze opvang anoniem en veilig zijn.
- **Langer durende opvang/jeugdopvang:** Wij pleiten voor voldoende en veilige opvang en hulpverlening voor meisjes en jongens die slachtoffer zijn of leven onder dreiging van eerge-relateerd geweld en eerwraak. Deze slachtoffers horen immers niet thuis in vluchthuizen of opvanghuizen omdat ze leeftijds-specifieke zorg nodig hebben. Bovendien zijn deze meisjes vaak net niet meerderjarig als zij in de zorg terecht komen en veranderen ze dus van statuut (van minderjarig naar meerderjarig) in de loop van het proces. Dit zou echter geen invloed mogen hebben op de zorg die zij ontvangen. De situatie van deze meisjes kan immers zo precair zijn dat crisisopvang absoluut noodzakelijk is. Het zou nuttig zijn om als pilootproject één of twee kleinschalige opvanghuizen en/of behandelgroepen te realiseren. Het is noodzakelijk dat dit gaat om kleinschalige en zelfs 'huiselijke' initiatieven omdat slachtoffers van eerge-relateerd geweld doorgaans uit een beschermde omgeving komen.
- **En daarna?** De mogelijkheid bestaat zelfs dat een meisje nooit meer terug kan naar haar familie. Langdurige opvang en begeleiding naar zelfstandigheid zal dan moeten aangeboden worden. Waar ook mee zou kunnen ge-experimenteert worden, is sociale huisvesting in combina-

tie met een tele-alarm systeem. Dat zou toelaten zelfstandig en normaal te wonen op langere termijn, maar met de veiligheid van een alarmknop. Ook een buddysysteem, zoals het Big Sister project in Fier Fryslan, biedt mogelijkheden om een slachtoffer te helpen een nieuw familie-vervangend sociaal netwerk op te bouwen.

7.7 Sensibilisatie en aanpak bij de gemeenschappen

Rond eerge-relateerd geweld bestaat bij gemeenschappen zelf een groot taboe. Er is nood aan een uitgebreide sensibilisatie binnen de gemeenschappen. Zolang men binnen de gemeenschappen het probleem immers niet erkent en er geen dialoog over mogelijk is, zal ook een algemene aanpak falen.

Twee moeilijkheden dienen daarbij voor ogen gehouden te worden:

1. Eerge-relateerd geweld is een universeel gegeven aangezien eer een universeel menselijk gevoel is. Het kan in principe overal ter wereld en in elke gemeenschap of cultuur voorkomen. Toch is eerge-relateerd geweld voornamelijk verbonden met welbepaalde voornamelijk gesloten gemeenschappen. Deze geslotenheid vormt één van de grootste moeilijkheden om een doeltreffende aanpak te ontwikkelen. Preventie, sensibilisatie en hulpverlening zullen slechts mogelijk zijn indien men deze vanuit de gemeenschappen niet als bedreigend en vijandig ervaart, maar intege-

deel hier zelf vragende partij rond is of wordt.

2. Op basis van de vele gesprekken en de debatten tijdens de rondetafelconferenties kwam een ander knelpunt aan het licht. Er bestaat een grote gevoeligheid over de term ‘eengerelateerd geweld’. De directe link die het concept legt tussen een (sterk cultureel bepaalde) notie als eer enerzijds en geweld anderzijds wordt door minderheidsgroepen als stigmatiserend ervaren. De uitdaging bestaat er bijgevolg in om de juiste toon en het juiste begrippenkader te vinden om het probleem bespreekbaar te maken.

Een efficiënte aanpak veronderstelt een grondig bewustzijn van deze twee moeilijkheden: de geslotenheid van de gemeenschap enerzijds en het gevoel van stigmatisering anderzijds. Beide knelpunten maken het moeilijk om de doelgroep te bereiken of om überhaupt over de problematiek te praten. Toch moet een aanpak van eengerelateerd geweld in de eerste plaats gebeuren in overleg met, in dialoog met, in samenwerking met en zelfs gestuurd door de gemeenschap waardoor het gedragen wordt.

De aanpak van eengerelateerd geweld en de sensibilisatie naar de gemeenschappen toe moet de twee knelpunten (geslotenheid en stigmatisering) overwinnen. Dit kan door een aanpak te funderen op twee belangrijke pijlers, nl. een participatieve en indirecte aanpak.

Participatief werken is een open werkvorm waarbij diverse groepen zich samen inzetten om een zelfde doel te bereiken: in dit geval een doeltreffende bestrijding, preventie en sensibilisatie omtrent eengerela-

teerd geweld. Dit houdt in dat het onmogelijk is om op voorhand een resultaat te bepalen of een strategie op te leggen. Preventie en sensibilisatie moeten van bij het begin samen met de gemeenschappen worden ondernomen. Zij moeten de kans krijgen hierin hun verantwoordelijkheid op te nemen.

Een aanpak ontwikkelen los van deze gemeenschappen die er niet door gedragen wordt, zal geen kans op slagen hebben. Een dergelijke aanpak zal als belerend worden ervaren. Indien deze bovendien niet in de juiste toon of taal wordt gesteld, zal zij stoten op verzet en tegenstand. De ontwikkeling van een aanpak is met andere woorden onmogelijk zonder de substantiële inbreng van de gemeenschap zelf.

Indirect: een indirecte aanpak is vereist omwille van het probleem van stigmatisering. Dit houdt in:

- **Op het vlak van communicatie:** men zal de gemeenschappen op een gepaste toon, met een welwillende attitude en een genuanceerd begrippenkader moeten benaderen.
- **Op het vlak van methodologie:** men zal belerende problematieken moeten aansnijden die de gemeenschap indirect sensibiliseert waardoor het geweld indirect kan bestreden worden.
- **Op structureel vlak:** men zal door middel van informele contactmomenten en bijeenkomsten een draagvlak moeten creëren waardoor de onwil en terughoudendheid van de gemeenschap worden opgeheven.

In deze problematiek is de omweg de kortste weg! Dit betekent dat preventie en sensibilisatie langzaam en met de nodige omzichtigheid

aangepakt moet worden en dat men rekening dient te houden met de specifieke gevoeligheden van de doelgroep.

Concreet: er is nood aan samenwerking met organisaties van de gemeenschappen zelf.

Dialogo aangaan met allochtone organisaties

Dialogo met allochtone organisaties is essentieel omwille van de volgende redenen:

CONTACTEN MET VERENIGINGEN VAN ETNISCH-CULTURELE MINDERHEDEN

zijn noodzakelijk om kennis te verwerven en bewust te worden van wat er in de gemeenschap speelt. Dit vergt een open houding en een fundamentele deconstructie van elke vorm van vooringenomenheid of vooroordeel.

Een aanpak zonder de medewerking van de migrantenorganisaties is onmogelijk. De contacten en dialoog met de organisaties zijn nodig om de geslotenheid van de gemeenschap te doorbreken. Een groot probleem daarbij is dat binnen de migrantenorganisaties heel veel verschillen bestaan. Deze organisaties (met hun verschillen) in kaart brengen en de dialoog opstarten zal een werk zijn dat langzaam en met de nodige omzichtigheid moet worden ontwikkeld.

MENTALITEITSVERANDERINGEN

moeten van binnenuit groeien en zijn dus in de eerste plaats de taak van migranten- en vluchtelingenorganisaties. Deze organisaties zijn onderdeel van de gemeenschappen en kunnen vanuit hun infrastructuur activiteiten

organiseren. Zij vormen het middenveld dat de brug kan slaan tussen het beleid en het werkveld en tussen de hulpverlening en de slachtoffers. Zij moeten een voortrekkersrol spelen in de preventie en de sensibilisatie.

Er zullen samenwerkingsverbanden moeten worden opgezet tussen organisaties die werken rond geweld enerzijds en allochtone organisaties anderzijds. (Samenwerkend)

Samen moet op zoek gegaan worden naar concrete en efficiënte acties rond eer en geweld, opvoeding, relaties, (Initiatiefnemend)

MIGRANTEN- EN VLUCHTELINGENORGANISATIES

hebben een achterban. Ze maken deel uit van of vertegenwoordigen een gemeenschap. Zij kennen individuen en groepen en weten hoe ze deze kunnen benaderen.

Er bestaan reeds verschillende groepen of verenigingen voor voornamelijk allochtone vrouwen waar gevoelige onderwerpen besproken kunnen worden. Onderwerpen zoals geweld en in het bijzonder eergerelateerd geweld zouden in deze praatgroepen moeten worden meegenomen. Inzetten op sensibilisatie van deze groeperingen en voorzien van de nodige middelen alsmede het structureel verder uitbouwen ervan is raadzaam.

Netwerk opbouwen met allochtonen

Om eergerelateerd geweld effectief te bestrijden moet er een uitgebreid netwerk met de allochtone gemeenschap opgezet en onderhouden worden. Een dergelijk netwerk moet zich uitstrekken over uiteenlopende aspecten van

het leven in een gemeenschap en het samenleven met andere gemeenschappen. Vanuit een basaal contact in het dagelijkse leven betreffende allerhande elementaire zaken, kan er een gedeeld weefsel ontstaan van waaruit ook complexere of gevoeliger onderwerpen besproken worden.

De klemtoon op een dergelijk 'netwerk' is het steeds terugkerende adagium van de bestaande voorbeelden waarin er een positieve werking bestaat rond eengerelateerd geweld. Deze voorbeelden slaan op personen of organisaties die we als 'positief' kunnen kwalificeren omdat ze er in geslaagd zijn langzaam het vertrouwen en het respect te winnen van de gemeenschap. Dit vertrouwen en respect is een noodzakelijke voorwaarde om de gesloten gemeenschap open te breken en moeilijke onderwerpen zoals (eengerelateerd) geweld bespreekbaar te maken.

Een goed voorbeeld dat hier op zijn plaats is, is dat van politie-inspecteur Frank Van De Walle, die voor zijn pensionering werkzaam was in het bureau integratiezorg in Gent. Dit bureau is verantwoordelijk voor multiculturele samenwerking en ondersteunt de politiediensten bij gerechtelijke en bestuurlijke opdrachten waar etnisch culturele achtergronden deel uitmaken van de problematiek. In 1990 werd bij de politie Gent het concept 'basispolitiezorg' ingevoerd. Dit behelst alle opdrachten (handhaven van de openbare orde, gerechtelijk onderzoek...) die lokaal plaatsvinden en de dagelijkse orde binnen een lokale gemeenschap reguleren. Binnen dit concept ondernam Van De Walle allerhande initiatieven voor minderheidsgroepen. Zo

organiseerde hij van 1994 tot 2001 sportdagen voor randgroepjongeren. Dit heeft er toe geleid dat hij in contact kwam met 800 jongeren en hun families. Deze contacten bleef hij onderhouden en heeft hij verder uitgebouwd. Daardoor kreeg hij het respect en vertrouwen van de gemeenschap. Het resultaat van dit respect en vertrouwen is dat hij in geval van geweldsituaties waarbij eer een rol speelt letterlijk bij de mensen kan gaan aankloppen, dat hij de problemen die er zijn met hen kan bespreken en dat hij samen met hen kan zoeken naar een oplossing. Bij het bestrijden van eengerelateerd geweld zullen dergelijke voorbeelden moeten worden nagevolgd door andere politiediensten en organisaties. Dit is uiteraard een oefening die een grote investering in tijd en middelen vraagt.

Sleutelfiguren inschakelen

Aangezien eengerelateerd geweld een collectieve misdaad is, speelt de druk vanuit de gemeenschap een centrale rol. Om het probleem effectief aan te pakken is er een ontwrichting nodig van deze collectieve druk. De gemeenschap zelf moet met andere woorden een grondige mentaliteitsverandering ondergaan. Essentieel daarbij is het organiseren van tegendruk. Dit moet vanuit de gemeenschap zelf georganiseerd worden. Hierbij spelen discretie, stille diplomatie en informele netwerken een cruciale rol.

Om de tegendruk op gang te brengen zal men moeten beroep doen op sleutelfiguren binnen de gemeenschap. Deze sleutelfiguren hebben kennis over de gevoeligheden binnen de eigen gemeenschap, we-

ten precies de juiste codes te hanteren en kunnen veel bereiken om eengerelateerd te voorkomen. Leden van de gemeenschap hebben ook inzicht in de dynamiek van hun cultuur. Anders dan een buitenstaander kunnen ze voldoende omzichtig te werk gaan en lopen ze niet het gevaar de gemeenschap (door onwetendheid) te schofferen. Het is juist dit eventuele onbewust of ongewild schofferen door een buitenstaander dat de kans op dialoog vergooit en de zaken zelfs kan vergeren. Men kan immers ongewild de eer schenden door handelingen te stellen die als onrespectvol of beledigend worden ervaren, of men kan door onvoorzichtigheid gedrag van mensen binnen de gemeenschap aan het licht brengen die door die gemeenschap als ongepast en oneervol worden beschouwd en op die manier eengerelateerd geweld in de hand werken.

Het is uitermate belangrijk sleutelfiguren te vinden en te selecteren op basis van het vertrouwen en respect dat zij genieten binnen de eigen gemeenschap. Ze hebben een voorbeeldfunctie en kunnen uit eigen ervaring putten en de discussie op gang brengen doordat ze precies weten hoe ze onderwerpen aan de orde moeten stellen. Zij kunnen als een soort van bemiddelaars de brug maken tussen verschillende gemeenschappen en problemen aan de kaak stellen binnen een gemeenschap.

In België bestaan er reeds zulke sleutelfiguren of organisaties die werken met deze sleutelfiguren: zoals bv vzw VOEM of OTA. Deze organisaties of sleutelfiguren doen pionierswerk met betrekking tot het bespreekbaar maken van gevoelige en moeilijke onderwerpen. Identificatie van en samenwerking met

deze personen en organisaties is raadzaam.

Communicatie

De manier waarop men rond eer en eengerelateerd geweld communiceert, zal een belangrijke rol spelen bij het ontwikkelen van een efficiënt preventieprogramma rond eengerelateerd geweld. Het allerbelangrijkste is dat er voldoende schroom, openheid en onbevooroordeeldheid wordt opgebracht om deze zaken te benaderen. Het gaat immers om zaken die door de betrokkenen als een privé aangelegenheid worden beschouwd.

Concreet moet een schroomvolle en respectvolle benadering bestaan uit volgende zaken:

EEN NIET STIGMATISERENDE BENADERING

Om het geweld bespreekbaar te maken mogen we het niet exotiseren. Eer is een universeel begrip en wordt best ook op die manier voorgesteld. Door het als iets universeels te herkennen, vermijdt men om het geweld toe te schrijven aan één bepaalde gemeenschap en omzeilt men dus ook het stigma dat daarbij kan ervaren worden. In dit opzicht is het ook raadzaam om eengerelateerd geweld te kaderen binnen familiaal geweld, partnerkeuze, relationele problemen of opvoedingsproblemen. Men kan zo ingaan op problemen binnen een familie, wat een universele structuur is, in plaats van het als eengerelateerd geweld te benoemen, wat mogelijkwijze kan opgevat worden als kenmerkend voor een bepaald type gemeenschap.

EEN INDIRECTE OF ZIJDELINGSE BENADERING

Eventueel via laagdrempelige initiatieven, deze kunnen eveneens een grote rol spelen in het bespreekbaar maken van de problematiek. Concrete initiatieven zijn:

- Toneel- en filmvoorstellingen die eengerelateerd geweld niet rechtstreeks behandelen, maar waarin het wel zijdelings aan bod komt. Voorlichting gebeurt zo onrechtstreeks. (bv Hart vol eer – Stichting Parels)
- TV-programma's. Veel mensen van allochtone origine kijken via satelliet naar programma's op zenders van het land van herkomst. Zo zijn soaps in de stijl van 'Thuis' en 'Familie' erg populair op de Turkse en Marokkaanse televisie. Via deze soaps kunnen heel wat gevoelige onderwerpen aan bod komen.
- Documentaires waarin men personen van verschillende leeftijd en origine aan het woord laat over wat eer voor hen betekent en wat ze er goed of slecht aan vinden.
- Initiatieven zoals het project 'Aan de goede kant van eer' in Nederland waarin men via praatgroepen over de positieve en zelfverheffende aspecten van eer ook aandacht heeft voor nefaste of potentieel gevaarlijke aspecten ervan.

Methodologie

Een methode van indirecte of zijdelingse benadering is de enig werkbare methode. Deze methode kan er in bestaan om in te gaan op onderwerpen die verband houden met eengerelateerd geweld, maar

die wel makkelijker bespreekbaar zijn, zoals bijvoorbeeld opvoeding, relaties of huwelijken. Deze onderwerpen zijn universeel en van belang voor iedereen. Vervolgens kan men via deze situationele thema's de mogelijke verbanden of correlaties met eengerelateerd geweld bespreekbaar maken.

Laagdrempelige initiatieven, praatgroepen, enz. eventueel in samenwerking met buurtwerking of migrantenorganisaties zijn concrete mogelijkheden.

Daarnaast spelen scholen een cruciale rol in het bespreekbaar maken van geweld bij het verschaffen van informatie en in het voorzien van voorlichting. Jongeren en jongvolwassenen vormen immers een belangrijke doelgroep wanneer het erom gaat een mentaliteitsverandering door te voeren.

Ten slotte moet men ook bijzondere aandacht hebben voor de sensibilisatie van mannen rond de problematiek van eengerelateerd geweld.

Scholen spelen een belangrijke rol in de preventie en aanpak van eengerelateerd geweld. De voornaamste functies van scholen in de bestrijding van eengerelateerd geweld zijn:

SCHOLEN HEBBEN EEN BELANGRIJKE SIGNAALFUNCTIE

m.b.t. eengerelateerd geweld. In en rond de school kan men immers talrijke signalen opvangen die er kunnen op wijzen dat een meisje of jongen slachtoffer is of zal worden van eengerelateerd geweld. Wanneer meisjes afwezig blijven na een schoolvakantie, voortdurend

gecontroleerd worden door broers of neven, plots heel ander gedrag gaan vertonen, zich omkleden in de schoolgebouwen (waarbij een traditionele klederdracht wordt vervangen door hedendaagse kledij en omgekeerd), wanneer er over iemand geroddeld wordt in de klas of op de speelplaats, wanneer jongens elkaar attent maken op het (ontoelaatbare) gedrag van hun zussen, ... kan dit een signaal zijn dat er eengerelateerd geweld heeft plaatsgehad of kan plaatsvinden. Leerkrachten, CLB medewerkers e.a. kunnen met andere woorden intensief contact hebben met mogelijke slachtoffers van eengerelateerd geweld en hebben een belangrijke taak om eengerelateerd geweld te signaleren.

PREVENTIEPROJECT

Scholen zijn de geschikte plaats om te werken aan een ruimer preventieproject rond relaties, communicatie, rolpatronen, seksualiteit, geweld, ... Deze universele thema's moeten toelaten om jongeren te sensibiliseren omtrent grensoverschrijdend gedrag in relaties, over hoe men zich tegenover elkaar gedraagt, wat geweld is en hoe men dit kan vermijden.

Wij stellen met andere woorden voor om een project te ontwikkelen dat enerzijds de jongeren in de school op een brede manier sensibiliseert rond thematieken als relaties, communicatie, rolpatronen, seksualiteit, geweld, ... en dat anderzijds de ontwikkeling van kennis en inzicht rond eengerelateerd geweld bevordert waarbij vroegdetectie wordt gekoppeld aan effectieve acties of procedures om uiteindelijk te kunnen

doorverwijzen naar de gepaste (of geschikte) hulpverlening. Dit impliceert dat deze hulpverlening rond eengerelateerd geweld moet kunnen terugvallen op uitgebouwde programma's en procedures zodat slachtoffers (en daders) op een vlotte en adequate manier kunnen worden doorverwezen of opgevangen. (zie punt 7.6)

Bijzondere doelgroepen

JONGEREN

Jongeren die opgroeien in een gesloten gemeenschap waarin familie-eer een belangrijke rol speelt, kunnen wegens het gesloten karakter van de gemeenschap of wegens heel wat andere zaken (demografische dynamieken, migratie, sociaal-economische strata) sterk vasthangen aan specifieke door de cultuur geïnduceerde opvattingen omtrent relaties, de seksuele differentie en familiale of sociale organisatievormen. Typische opvattingen en praktijken bestaan er bijvoorbeeld in dat meisjes weinig bewegingsvrijheid krijgen, dat jongens op hun zusjes moeten letten, enz. In sommige gevallen lijkt er bij jongeren zelfs een radicalisering te hebben plaatsgevonden. Jongeren plooiën zich (door allerlei omstandigheden van bovengenoemde aard) nog meer terug op hun eigen cultuur en gaan nog sterker vasthouden aan de waarden en normen van hun voorouders. Op die manier hebben ze een zeker houvast in een wereld die niet meer die van hun voorouders is.

Eercultuur legt een zware druk op relaties onder jongeren. Veel jongeren weten niet hoe ze met elkaar moeten omgaan zonder dat hier

meteen een seksuele connotatie aan vast kleeft. Als een meisje met een jongen praat, is ze meteen een hoer, als een jongen zijn zussen niet in de hand houdt, is hij een slappeling.

Het is daarom noodzakelijk om niet enkel de discussie over eer en eergerelateerd geweld bij jongeren te stimuleren, maar ook aan te leren wat gezonde relaties zijn, wat kan en wat niet kan in een relatie, hoe men elkaar leert respecteren en hoe men met elkaar kan communiceren. Dit kan door de ontwikkeling van preventiecampagnes waarin al deze elementen aan bod komen. Hierbij dient men dus niet enkel aandacht te hebben voor meisjes maar ook voor jongens. Dit moet gebeuren in een taal die jongeren aanspreekt en eventueel door figuren die door de jongeren worden gerespecteerd. Ook hierin spelen sleutelfiguren een centrale rol.

MANNEN

Mannen vormen, naast jongeren ook een belangrijke doelgroep: een doelgroep die vaak over het hoofd wordt gezien wanneer het gaat over eergerelateerd geweld. Er moet gereflecteerd worden over het opzetten van projecten waarin alternatieve mannelijke rolmodellen en alternatieve vormen van sociale erkenning gestimuleerd worden. Terwijl er bij sommige vrouwen en meisjes een emancipatiebeweging in gang werd gezet en her en der vrouwengroepen bestaan die discussiëren over gevoelige onderwerpen als relaties en seksualiteit, worden mannen hierin vaak over het hoofd gezien. Men kan echter geen verandering doorvoeren zonder ook mannen te sensibiliseren en ook bij hen discus-

sie op gang te brengen over deze onderwerpen.

De voorzichtigheid die hierbij aan de dag moet gelegd worden is mogelijk nog groter dan bij vrouwen uit dezelfde gemeenschap. In een patriarchale cultuur moet men er zich bewust van zijn dat mannen zich kunnen aangevallen voelen als man, dat zij wat thuis gebeurt beschouwen als een privézaak en dat zij door bepaalde zaken te zeggen of te doen hun status kunnen verliezen binnen hun gemeenschap. Een verandering van opvattingen bij deze mannen, die moet leiden tot een verandering van attitude kan opnieuw het meest effectief vanuit de eigen groep plaatsvinden. De sensibilisatie moet gebeuren door mannen zelf die een zekere mate van aanzien hebben binnen de gemeenschap en die een ander beeld van de man kunnen naar voren brengen dan het klassieke manbeeld zoals het functioneert in hun gemeenschap. Religieuze leiders zoals bijvoorbeeld een imam kunnen hierin een belangrijke rol spelen.

7.8 Lokale projecten

Wij pleiten ervoor om al deze elementen uit te werken in lokale projecten waarin een integrale aanpak kan gegarandeerd worden.

Allochtone organisaties die werkzaam zijn op lokaal of regionaal vlak zijn gemakkelijker te identificeren en te mobiliseren aangezien ze werken met een regionaal bepaalde homogeniteit qua doelpubliek. De bevolkingspopulatie, origine en situatie van allochtonen is immers verschillend in de verschillende streken van België. Een migrant in Mechelen leeft in een andere si-

tuatie en heeft andere noden dan pakweg een migrant in Brussel en omgekeerd. Gemeenschappen organiseren zich ook plaatselijk. Elke regio heeft zijn manier van aanpak, met eigen gespecialiseerde diensten en eigen migrantenorganisaties. Dit moet telkens lokaal onderzocht worden en projecten moeten ook lokaal gedragen en ingebed worden. CAW's, VK's, CLB's, politie en tal van andere actoren zijn immers lokaal verankerd. Bovendien zijn er lokaal vaak al netwerken gevormd en kent men meestal de sleutelfiguren die een belangrijke rol kunnen spelen in het project.

De ontwikkeling van laagdrempelige initiatieven, projecten op scholen, projecten voor jongeren en voor mannen gebeurt best op lokaal niveau, in samenwerking met lokale organisaties. De voordelen van een lokale geïntegreerde werking zijn de volgende:

Het is eenvoudiger om werkgroepen op te starten met lokale partners die elk hun inbreng hebben in het project. Doordat elke organisatie van in het begin betrokken is bij de organisatie van een beheersbaar project zullen ze zich ook meer betrokken voelen bij het project en zal de inzet vergroten.

Lokale organisaties weten het best welke laagdrempelige initiatieven zullen aanslaan bij hun achterban en hoe dit samen kan uitgewerkt worden.

Scholen zijn sowieso lokaal ingebed en een project ontwikkelen voor scholen en de jongeren die deze scholen bezoeken werkt het best op lokaal niveau in een taal die deze scholen en deze jongeren aanspreekt. Ook in het geval er door-

verwijzing nodig is naar de hulpverlening, gebeurt dit best naar een lokaal netwerk dat men kent en heeft uitgebouwd.

Voor lokale projecten die goed werken kan men naderhand de translatie maken naar andere regio's.

8. Bibliografie

Association Chief Police Officers UK (2008) *Honour-Based Violence Strategy*, London: ACPO

Akpinar, A. (2003). 'The honour/shame complex revisited: violence against women in the migration context', *Women's Studies International Forum*, 26(5), pp. 425-442.

Ayse. (2004) *Ayse, Op de vlucht voor eernraak* (autobiografische roman). Berlijn: De Kern.

Albrecht, M. & Goedee, J. (2010) *Wegingsinstrument Eergerelateerd Geweld: Instrument ter ondersteuning van het wegen en kwalificeren van eergerelateerd-geweldcasuïstiek*

Amnesty International dossier (mei 2007) *Eergerelateerd geweld*

Aznag, K. en Ben Driss, I.: paper en powerpoint nalv studiedag Levensbeschouwing in de hulpverlening, vzw Motief 3/2/2011

Bakker, H. & Felten, H. (2010) *Factsheet Eergerelateerd Geweld*, Utrecht: Movisie.

Bakker, H. & Aydogan, S. (2005) *Eergerelateerd geweld in Nederland. Een bronnenboek*. Utrecht: TransAct (nu: Movisie)

Bakker, H. & Felten, H. (2009) *respectEER. Handboek voor docenten: Voorlichting aan jongeren over eer, seks en eergerelateerd geweld*. Utrecht: Movisie

Berteloot, K., Leclercq, I., Taeymans, M. *Naar een strafrechtelijk beleid inzake eergerelateerd geweld? Een*

verkenkende studie. Brussel: Dienst voor strafrechtelijk beleid.

Blow, H. (2007) 'Eergerelateerd geweld' in *Kans op slagen. Een integrale kijk op geweld in gezinnen* (De Groof, K. & De Gendt, T.), Leuven: LannooCampus

Bouwen, D. (2008) *Beeldvorming in actie*. Brussel: VMC (nu: Kruispunt Migratie/Integratie)

Brenninkmeijer, N., Geerse, M. en Roggeband, C. (2009) *Eergerelateerd geweld in Nederland. Onderzoek naar de beleving en aanpak van eergerelateerd geweld*. Den Haag

Brepoels, P. (2010) *Aanspreekpunten partnergeweld. Een gedetailleerde stand van zaken*. Berchem: Steunpunt Algemeen Welzijnswerk.

Brepoels, P. (2010) *Cijfers met betrekking tot eergerelateerd geweld in de hulpverlening van de CAW's in het jaar 2009*. Berchem: Steunpunt Algemeen Welzijnswerk.

de Boer, M. (2008) *Samenwerken voor de veiligheid van (potentiële) slachtoffers van eergerelateerd geweld*. Ministeries van VWS en Justitie, Nederland. Den Haag.

Clycq, N. (2006) 'Hoe werkt beeldvorming?', lezing (Steunpunt Gelijkekansen) op studiedag beeldvorming bij het Vlaams Minderhedencentrum, september 2006

Christiaensen, S. (2012) 'De politionele aanpak van eergerelateerd geweld in Nederland. Wetenschappelijke methodieken en praxis, inspirerend voor België' in Handboek Familiaal

- Geweld, red: Blow H., Brussel, Politeia
- Dawoody, F. *De aanpak van eerge relateerd geweld in Amsterdam*. Amsterdam: Meldpunt Eerge relateerd Geweld
- De Groot, G. & Şimşek, J. (2008). *In Ontmoeting: Een interactieve benadering van geweld binnen eerculturen*. Amsterdam: SWP.
- De Koster, P. & Blow, H. (2004) *Drieluik omgaan met de media*. Berchem: Steunpunt Algemeen Welzijnswerk
- Driesen, L. (2008) *Het belang van cultuur in de promotie van vrouwenrechten* in: MO tijdschrift, 13/11/08
- Ermers, R. (2007). *Eer en eervraak: definitie en analyse*. Amsterdam: Bulaaq.
- Ermers, R., Goedee, J., Albrecht, M. & de Jong, R. (2010). *Werkboek Eerge relateerd Geweld: Het organiseren van een lokale ketensamenwerking eerge relateerd geweld*. Den Haag: Boom Lemma Uitgevers.
- Felten, H. & Bakker, H. (2011) *Factsheet Eerge relateerd Geweld en seksuele diversiteit*. Utrecht: Movisie.
- Ferwerda, H.B. & Leiden, I. van (2005). *Eervraak of eerge relateerd geweld? Naar een werkdefinitie*. Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum, Minister van Justitie.
- FORUM (2006). *Wegwijzer Eerge relateerd Geweld*. Woerden: FORUM.
- Hall, S. (1990) 'Cultural identity and diaspora' in Rutherford, J. (ed.) (1990)
- Hall, S. (1997) 'The spectacle of the other' in Hall, S. (ed.) (1997) *Representation: cultural representations and signifying practices*, London, Sage/ The Open University
- Hoffman, E. (2007) *Interculturele Gespreksvoering. Theorie En Praktijk Van Het Topoi-Model*.
- Janssen, J. (2008). *Je eer of je leven? Een verkenning van eerzaken voor politieambtenaren en andere professionals*. Nederland: Stapel & De Koning.
- Janssen, J. (2010). *Overeenkomsten én verschillen tussen huiselijk en eerge relateerd geweld* in Justitiële verkenningen, Jrg. 36, Nr. 8, 2010
- Joris, I. (2010). *Voortgangsrapportage veilige opvang voor meisjes met eerge relateerd geweld*. Kompaan & De Bocht.
- Karima (2008) *Insoumise et dévoilée - Autobiografische roman*. Mons.
- Korteweg, A.C. & Yurdakul, G. (2010). *Religion, Culture and the Politization of honour-related violence: A critical analysis of media and policy debates in Western Europe and North America*. United Nations Research Institute for Social Development.
- Kuppens, I., Cornelissens, A. & Ferweda, H. (2008) *Leren van eer op scholen: Een onderzoek naar vroegsignalen van eerge relateerd geweld: Samenvatting*. Arnhem.
- Leye, E. en Temmerman, M. (2010) *Vrouwen onder Druk. Schendingen van*

de seksuele gezondheid bij kwetsbare vrouwen, Tiel: LannooCampus

Lodewyck, I., Clycq, N., & Temmerman, C. (2007) 'Familiaal geweld in allochtone gemeenschappen' in *Kans op Slagen, een integrale kijk op geweld in gezinnen*, De Groof, K. & De Gendt, T. (red), Lannoo Campus, Leuven (2007)

Lünneman, K., Goderie, M. & Tierolf, B. (2010). *Geweld in Afhankelijkheidsrelaties: Ontwikkelingen in vraag naar en aanbod van hulp en opvang*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Lünneman, K. D. & Wijers, M. (2010) *Eergeweld voorbij: Een nieuwe gemeentelijke aanpak van eergerelateerd geweld*. Utrecht.

Okin Moller, S. (1999), *Is Multiculturalism Bad For Women?*, Princeton

Onal, A. (2008), *Honour Killing: Stories of Men Who Killed*

Peumans, W. (2011) *Seks en stigma over grenzen heen. Homoseksuele en lesbische migranten in Vlaanderen en Brussel*. Leuven: Acco

Philips, G.J., Goedee, J. & Rijkers, A. (2008) *Naar Eer en geweten. Naar een aanpak van eergerelateerd geweld in en om de school*. Beleidsnota.

Schneider, J. (1971). Of vigilance and virgins: Honor, shame and access to resources in Mediterranean Societies. *Ethnology*, 10(1), 1-24.

Şimşek (2006). *Alle ogen op haar gericht: eervraak. Traditioneel geweld tegen Turkse vrouwen en meisjes*.

Utrecht: Stichting Inpraakorgaan Turken in Nederland (IOT).

Terpstra, L. & van Dijke, A. (2006). *Buitengesloten: meiden vertellen over hun worsteling met familie-eer*. Amsterdam: SWP.

Terpstra, L. & van Dijke, A. (2007, april). *Meiden tussen wal en schip – noodzaak crisisopvang voor slachtoffers eergerelateerd geweld*' in Sozio.

UNFPA (2000). 'Lives Together, Worlds Apart: Men and women in a time of change', *State of World Population*. New York: UNFPA.

van Aalst, S. & Johannink, R. (2007) *Eergerelateerd geweld in Nederland: een onderzoek naar mannelijke slachtoffers: bekend maakt onbemind*. Ministerie van Volksgezondheid, welzijn en sport, directive maatschappelijke ondersteuning (Nederland)

van der Zand, W. (2010), *Wat een EER!? Een training over eergerelateerd geweld voor professionals*. VOCAS Trainingen

van Dijke, A. & Terpstra, L. (2010) *De dochters van Zabir*. Tussen traditie en wereldburgerschap. Amsterdam: SWP

van Dijke, A., Terpstra, L. Westra, K. (2006) *Ik ga er niet te diep op in: Professionals aan het woord over eergerelateerd geweld in Friesland*, Amsterdam: SWP

Van Eck, C. (2001). *Door Bloed Gezuiverd. Eervraak bij Turken in Nederland*. Amsterdam: Uitgeverij Bert Bakker.

van Eck, C. (2005). *Eervraak en eergerelateerd geweld: Güldünja*,

- Ayse en andere slachtoffers. Trema - Tijdschrift voor de Rechterlijke Macht, 28 (5 SPECI), 257-261.
- van Rijn, A.S., Beenackers, E.M.Th., Kulu-Glasgow, I., Kromhout, M.H.C. (red) (2007) *Eergerelateerd geweld in Groot-Brittannië, Duitsland en Turkije; een overzicht van informatie inzake aard, omvang en aanpak*
- Van Vossole & Dheedene, N. (10/11/2009) *Femicide*. Amnesty International.
- Van Vossole & Gilbert, E. (2011). *Wetenschappelijk fenomeenonderzoek naar eergerelateerd geweld in België. Eindrapport*. Brussel: VUB. http://igvmiefh.belgium.be/nl/nieuws/conclusies_en_aanbevelingen_wetenschappelijk_onderzoek_naar_eergerelateerd_geweld_in_belgi_.jsp?referer=tcm:336-161177-64
- Van Vossole (2012) 'Eergerelateerd Geweld' in *Handboek Familiaal Geweld* (red. Blow, H.) Brussel: Politeia
- Saïd, E. (1979) *Orientalism*, Vintage Books, New York
- Vuytsteke, C. (2008), *Onder mannen. Het verzwegen leven van Marokkaanse homo's*. Antwerpen: Meulenhof/Manteaux
- Wilmink, M., Felten, H., Bakker, H. (2009) *respectEER. 7 jonge mannen over respect, eer en seksualiteit* Utrecht: Movisie
- Withaecx, S. & Coene, G. (2011, nr. 1) *Voorbij de tegenstelling tussen vrouwenrechten en cultuur, Pleidooi voor een cultuursensitieve benadering van eergerelateerd geweld* in Tijdschrift voor Genderstudies (themaredactie: Leye, E. & Longman, C.) Amsterdam: Uitgeverij Amsterdam University Press
- Withaecx, S. op kifkif.be, 24/1/2012 *Eerwraak in België: Tussen onderschatten en overroepen*. (<http://www.kifkif.be/actua/eerwraak-in-belgie-tussen-onderschatten-en-overroepen>)
- Witschge, T. (2007) 'Chapter 6, Representation and inclusion in the online debate: the issue of honor killings' In : *Reclaiming the Media*, B. Cammaerts en N. Carpentier (Eds.), Bristol
- Woodward, K. (1997) 'Concepts of identity and difference' in *Identity and difference*, Woodward, K. (ed), London, Sage/The Open University
- Zweers, J.S., Bouma, S. en Wils, J. (2011) *'Aan de goede kant van eer': Eindevaluatie van een meerjaren kaderprogramma. Een onderzoek in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken*. Zoetermeer
- Annon. (2006) *Eerwraak in proportie*, TransActua
- Diverse bronnen**
- De Standaard, 26/1/2012 Ronde Tafel Eergerelateerd geweld - 20/1/2011 (Beweging tegen geweld vzw Zijn)
- Ronde Tafel Eergerelateerd geweld - 18/5/2011 (Beweging tegen geweld vzw Zijn)
- Ronde Tafel Eergerelateerd geweld - 7/10/2011 (Beweging tegen geweld vzw Zijn)
- Studiedag Levensbeschouwing in de hulpverlening, vzw Motief 3/2/2011
- Nederlandstalige verklaring van de rechten van de mens: <http://www.unhchr.ch/udhr/lang/dut.htm>
- INTACT vzw verzamelt en verspreidt kennis rond het thema vrouwelijke genitale verminking (of vrouwenbesnijdenis); <http://www.intact-association.org/>, [evenals GAMS http://www.gams.be/index.php?option=com_content&view=article&id=27&Itemid=30&lang=nl](http://www.gams.be/index.php?option=com_content&view=article&id=27&Itemid=30&lang=nl)
- De FOD volksgezondheid gaf een handige brochure uit over vrouwelijke genitale verminking voor de betrokken beroepssectoren; <http://www.health.belgium.be/eportal/Myhealth/socialissues/xcision/index.htm>
- Verslag Colloquium 5/3/2008 Eerwraak, Gedwongen huwelijk... Gestolen leven. Gedwongen huwelijk... gebroken leven. Université du Travail van Charleroi (website IGVM); http://igvmiefh.belgium.be/nl/binaries/congres5maart08-N_tcm336-40457.pdf

9. Bijlagen

Cijfers m.b.t. eerge-
relateerd geweld in de hulp-
verlening van de CAW's
in het jaar 2009.

Uit Tellus CAW Regis-
tratie 2011 (Peter Brepoels & Koen
Mendonck, Steunpunt Algemeen
Welzijnswerk)

9.1 Gebruikte definitie

Als definitie van eerge-
relateerd geweld hanteren we: “Eerge-
relateerd geweld is elke vorm van geestelijk of
lichamelijk geweld gepleegd vanuit
een collectieve mentaliteit als reac-
tie op een (dreiging van) schending
van de eer van een man of vrouw
en daarmee van zijn of haar familie
en waarvan de buitenwereld op de
hoogte is of dreigt te raken.”

9.2 De globale cijfers

In 2009 zagen we in onthaal 53 cli-
ënten die vragen stelden m.b.t. eer-
gerelateerd geweld op een totaal van
104.499 cliënten. Nog in 2009 wa-
ren er binnen de CAW's 16 mensen
die we begeleiden m.b.t. het pro-
bleem eerge-
relateerd geweld. Het
totaal voor begeleidingen is 41.332.
We registreren cliënten niet identi-
ficeerbaar, dus er is enige kans op
dubbeltellingen.

9.3 Meer cijfers m.b.t. onthaal - de 53 onthaalvragen

GESLACHT

Het ging over 44 vrouwen en 9
mannen.

LEEFTIJD

De 53 mensen die in het onthaal
vragen stelden m.b.t. eerge-
relateerd geweld is de grootste groep tussen

18 en 25 jaar (24). De tweede groot-
ste groep is tussen 26 en 59 jaar.

NATIONALITEIT

16 van de 53 cliënten die zich aan-
melden met vragen m.b.t. eerge-
relateerd geweld hebben de Belgische
nationaliteit. Andere nationaliteiten
die in deze groep meer dan één keer
voorkomen zijn: Turks (4), Afghaans
(2), Russisch en Servisch. 34 van de
53 behoren tot een etnisch culturele
minderheid.

BURGERLIJKE STAAT

28 Van hen zijn gehuwd.

Verblijfsstatuut

8 van de 53 verblijven in België met
een tijdelijk verblijfsrecht.

3.5. Type aanmeldingsvraag

16 van deze mensen stelt een vraag
naar opvang, 16 anderen stellen een
adviesvraag, 11 hebben een vraag
naar begeleiding. 7 van de 53 stellen
een informatieve vraag.

VERWEZEN DOOR ...

Justitie is met 15 mensen die door
justitiediensten werden verwe-
zen de grootste verwijzer van deze
mensen. Andere belangrijke verwij-
zers zijn welzijnsdiensten (8), niet
professionele verwijzers (5).

9.4 Meer cijfers m.b.t. de 16 mensen in begeleiding

GESLACHT

Het ging over 12 vrouwen en 4
mannen.

LEEFTIJD

1 cliënt in begeleiding was jonger
dan 18. 6 waren tussen 18 en 21,
nog eens 6 waren tussen 21 en 30.

ORIGINE

12 van de 16 behoorden tot een etnisch culturele minderheid.

GEBODEN HULP

6 van de 16 cliënten zien we in integrale residentiële opvang en begeleiding van slachtoffers van partnergeweld. 3 begeleiden we m.b.t. psychische en persoonlijke problemen. 2 begeleiden we in het kader van een integrale individuele begeleiding.

9.5 Bijlage Tellus 2011-tabellen m.b.t. onthaal

Filter op probleem onthaal = "eereguleerd geweld"

Totaal aantal cliënten op onthaal: 112.455

Koen.mendonck@steunpunt.be, 21/9/2012

9.5.1 Cliëntgegevens

Geslacht

		N	%
Valid	Man	20	20,4
	Vrouw	78	79,6
	Totaal	98	100,0
Missing	Onbekend	1	
Totaal		99	

Leeftijd

		N	%
Valid	12 - 17 jaar	11	12,4
	.. 12 - 14	2	2,2
	.. 15-17	8	9,0
	.. Onbekend	1	1,1
	18 - 25 jaar	60	67,4
	.. 18-20	18	20,2
	.. 21-25	19	21,3
	.. Onbekend	23	25,8
	26 - 59 jaar	17	19,1
	.. 26-29	3	3,4
	.. 30-39	4	4,5
	.. 40-49	5	5,6

	.. 50-59	2	2,2
	.. Onbekend	3	3,4
	60 +	1	1,1
	Totaal	89	100,0
Missing	Onbekend	10	
Totaal		99	

Etnisch culturele minderheden

		N	%
Valid	Ja	64	68,8
	Neen	29	31,2
	Totaal	93	100,0
Missing	Totaal	6	
Totaal		99	

Burgerlijke staat

		N	%
Valid	Gehuwd	19	31,7
	Ongehuwd	36	60,0
	Gescheiden	2	3,3
	Feitelijk gescheiden	1	1,7
	Wettelijk gescheiden	2	3,3
	Totaal	60	100,0
Missing	Totaal	39	
Totaal		99	

Gezinssituatie

		N	%
Valid	Alleenwonend	3	5,0
	Partners met kinderen	18	30,0
	Partners zonder kinderen	6	10,0
	Eénoudergezin	2	3,3
	Met ouders	24	40,0
	Samenwonend met andere familieleden	2	3,3
	Inwonend bij derden	3	5,0
	Instellingen - Voorzieningen	2	3,3
	Totaal	60	100,0
Missing	Totaal	39	
Totaal		99	

Inkomensbron

		N	%
Valid	Inkomen uit arbeid	14	26,4
	Inkomen uit sociale zekerheid	6	11,3
	.. Werkloosheid	3	5,7
	.. Vergoeding bij ziekte of ongeval	1	1,9
	.. Primaire ziektevergoeding	1	1,9
	.. Invaliditeitsuitkering	1	1,9
	OCMW	8	15,1
	Zak en leefgeld	2	3,8
	Geen eigen inkomen - via ouders	11	20,8
	Geen eigen inkomen - via partner	1	1,9

	Geen eigen inkomen	11	20,8
	Totaal	53	100,0
Missing	Totaal	46	
Totaal		99	

Scholingsgraad

		N	%
Valid	Lager dan secundair	3	9,4
	Leercontract Deeltijds	2	6,3
	Secundair ASO	1	3,1
	Secundair TSO	6	18,8
	Secundair BSO	7	21,9
	BUSO buitengewoon secundair onderwijs	1	3,1
	Hoger dan secundair	5	15,6
	Geen diploma behaald	5	15,6
	Andere	2	6,3
	Totaal	32	100,0
Missing	Totaal	67	
Totaal		99	

Socio economische situatie

		N	%
Valid	Schoolgaand	18	38,3
	Beroepsactief, werknemer	10	21,3
	Beroepsactief, zelfstandige	2	4,3
	Niet beroepsactief, met inkomen	8	17,0
	Niet beroepsactief, zonder inkomen	9	19,1
	Totaal	47	100,0
Missing	Totaal	52	
Totaal		99	

Bestaanszekerheid

		N	%
Valid	Geen inkomen	30	52,6
	Lager dan leefloon	7	12,3
	Gelijk aan leefloon	8	14,0
	Hoger dan leefloon	12	21,1
	Totaal	57	100,0
Missing	Totaal	42	
Totaal		99	

Voorafgaande situatie

		N	%
Valid	Met verblijfplaats, geen professionele hulp	27	52,9
	Met verblijfplaats, ambulante hulp	14	27,5
	Met verblijfplaats, residentiële hulp	6	11,8

	Zonder verblijfplaats, geen professionele hulp	2	3,9
	Zonder verblijfplaats, ambulante hulp	2	3,9
	Totaal	51	100,0
Missing	Totaal	48	
Totaal		99	

Feitelijke verblijfplaats

		N	%
Valid	Eigen woning	15	27,8
	Woning partner	1	1,9
	Woning ouders	25	46,3
	Woning derden	6	11,1
	Dakloos - zwervend	4	7,4
	Algemeen opvangcentrum	1	1,9
	Crisisopvangcentrum	2	3,7
	Totaal	54	100,0
Missing	Totaal	45	
Totaal		99	

Vreemde origine

		N	%
Valid	Afghanistan	4	6,0
	Albanië	3	4,5
	Bulgarije	1	1,5
	India	1	1,5
	Iran	3	4,5
	Macedonië	2	3,0
	Marokko	19	28,4
	Pakistan	2	3,0
	Rusland	2	3,0
	Tunesië	1	1,5
	Turkije	6	9,0
	Servië	2	3,0
	Kosovo	1	1,5
	Totaal	47	100,0
Missing	Totaal	52	
Totaal		99	

Verblijfsstatuut

		N	%
Valid	Permanent verblijfsrecht	13	16,9
	Tijdelijk verblijfsrecht	11	14,3
	Onwettig verblijf	3	3,9
	Niet van toepassing	50	64,9
	Totaal	77	100,0
Missing	Totaal	22	
Totaal		99	

Aantal kinderen

		N	%
Valid	Geen kinderen	37	63,8
	1 kind	7	12,1
	2 kinderen	8	13,8
	3 kinderen	3	5,2
	4 kinderen	1	1,7
	Meer dan 4 kinderen	2	3,4
	Totaal	58	100,0
Missing	Totaal	41	
Totaal		99	

9.5.2 Hulpverleningsgegevens

Manier van contactname

		N	%
Valid	Fysiek - op centrum	52	52,5
	Telefonisch - op centrum	43	43,4
	Schriftelijk - op centrum	3	3,0
	Andere	1	1,0
	Totaal	99	100,0

Type aanmeldingsvraag

		N	%
Valid	Vraag naar informatie	8	8,1
	Vraag naar opname	25	25,3
	Vraag naar advies	32	32,3
	Vraag naar begeleiding	9	9,1
	Vraag naar dienstverlening	2	2,0
	Crisis	19	19,2
	Vraag naar ondersteuning	2	2,0
	Ander type vraag	2	2,0
	Totaal	99	100,0

Cliëntsysteem op onthaal

		N	%
Valid	Alleen	55	57,3
	Met deel van gezin	20	20,8
	Met derden	15	15,6
	Met anderen	3	3,1

	Andere	3	3,1
	Totaal	96	100,0
Missing	Totaal	3	
Total		99	

Verwezen door

		N	%
Valid	Niet-professioneel	16	19,3
	Welzijn	24	18,1
	.. Algemeen Welzijnswerk	12	4,8
	.. Sociale dienst OCMW	10	9,6
	.. Kind en Gezin	1	1,2
	.. Onbekend	1	1,2
	Medische sector	1	1,2
	Volksgezondheid	1	1,2
	Onderwijs	14	16,9
	Tewerkstelling en arbeid	1	1,2
	Justitie	19	22,9
	.. Politie	16	19,3
	.. Justitiehuis & justitieassistent	2	2,4
	.. Slachtofferonthaal	1	1,2
	Netwerken	1	1,2
	Geen verwijzing - geen samenwerking	7	8,4
	Totaal	83	100,0
Missing	Totaal	16	
Total		99	

Som van de 5 problematieken op onthaal

		N	%
Valid	MATERIELE / FINANCIËLE PROBLEMEN	32	11,0
	.. Onbekend	2	0,7
	.. Financiële problemen	8	2,7
	.. Huisvesting	22	7,6
	GEZONDHEIDSPROBLEMEN	2	0,7
	PSYCHISCHE/ PERSOONLIJKE PROBLEMEN	43	14,8
	Contact met anderen	1	0,3
	Zelfbeleving en identiteit	6	2,1
	Verwerkingsprobleem	8	2,7
	Stress en draagkracht	9	3,1
	Angsten	9	3,1
	Stemming	3	1,0
	Slapen	1	0,3
	Eetprobleem	1	0,3
	Gedragsproblemen	5	1,7
	SEKSUALITEIT	6	2,1
	Seksueel functioneren	1	0,3
	Seksuele identiteit	3	1,0
	Geboorteregeling	2	0,7
	RELATIONELE PROBLEMEN	166	57,0
	Gezinsrelaties	150	51,5
	Partnerrelatie	13	4,5
	Sociale netwerken	1	0,3
	Thuisloosheid, ontankering	1	0,3

	.. Onbekend	1	0,3
	ADMINISTRATIEF / JURIDISCHE PROBLEMEN	34	11,7
	Sociale zekerheid en andere toelagen	3	1,0
	Familiale aangelegenheden	6	2,1
	Wonen	12	4,1
	Vreemdelingen	6	2,1
	Juridische problemen	5	1,7
	Administratieve onkunde	2	0,7
	TIJDSBESTEDING	2	0,7
	SIGNALEN ONVREDE KLACHTEN	1	0,3
	ANDERE	1	0,3
	ONBEKEND	4	1,4
Totaal		291	100,0

Som 5 x geboden hulp op onthaal

		N	%
	Ondersteunen	58	18,4
	Vraagverheldering	66	20,9
	Informatie	63	19,9
	Oriënterend adviseren	52	16,5
	Praktische dienstverlening	8	2,5
	Verwijzen	23	7,3
	Toeleiden	21	6,6
	Bemiddelen	4	1,3
	Belangenbehartigen	4	1,3
	Verblijf - residentieel opvangen	6	1,9
	Crisisinterventie	8	2,5
	Andere	3	0,9
Totaal		316	100,0

Aantal contacten op onthaal

		N	%
Valid	1	44	48,4
	2	6	6,6
	3	13	14,3
	4	13	14,3
	5	1	1,1
	6 - 10	7	7,7
	11 - 20	3	3,3
	Meer dan 20	4	4,4

	Totaal	91	100,0
Missing	Totaal	8	
Totaal		99	

Instappesprek

		N	%
Valid	Neen	71	71,7
	Ja	28	28,3
	Totaal	99	100,0

Reden stopzetten onthaal

		N	%
Valid	Afgerond	43	49,4
	Capaciteitstekort	3	3,4
	Aanbod niet geschikt	5	5,7
	Vraag en aanbod niet compatibel	5	5,7
	Afgebroken door cliënt	5	5,7
	Intern hulpverleningsvoorstel	19	21,8
	Geen verdere vraag	7	8,0
	Totaal	87	100,0
Missing	Totaal	12	
Totaal		99	

Verwezen naar

		N	%
Valid	Niet-professioneel	2	3,1
	Welzijn	23	35,9
	Volksgezondheid	7	10,9
	Onderwijs	3	4,7
	Tewerkstelling en arbeid	1	1,6
	Justitie	5	7,8
	Huisvesting	2	3,1
	Netwerken	2	3,1
	Geen verwijzing - geen samenwerking	15	23,4
	Andere	4	6,3
	Totaal	64	100,0
Missing	Totaal	35	
Totaal		99	

Duur onthaal in categorieën

		N	%
Valid	1 dag	44	48,4
	2 dagen - 1 week	16	17,6
	2 weken	10	11,0
	3 weken	4	4,4
	4 weken	1	1,1
	2 maanden	6	6,6
	3 maanden	4	4,4
	4 - 5 maanden	1	1,1
	6 - 9 maanden	3	3,3

	10 - 12 maanden	1	1,1
	1 - 2 jaar	1	1,1
	Totaal	91	100,0
Missing	Totaal	8	
Totaal		99	

9.6 Bijlage Tellus 2011-tabellen m.b.t. begeleiding

Filter op problematiek “eengeralteerd geweld”

Totaal aantal cliënten in begeleiding: 40.527

Koen.mendonck@steunpunt.be, 21/9/2012

Geslacht

		N	%
Valid	Man	5	17,2
	Vrouw	24	82,8
	Totaal	29	100,0

Leeftijd

		N	%
Valid	12 - 17 jaar	2	6,9
	18 - 25 jaar	18	62,1
	26 - 59 jaar	9	31,0
	Totaal	29	100,0

Etnisch culturele minderheden

		N	%
Valid	Ja	20	71,4
	Neen	8	28,6
	Totaal	28	100,0
Missing	Totaal	1	
Totaal		29	

Burgelijke staat

		N	%
Valid	Gehuwd	6	20,7
	Ongehuwd	21	72,4
	Feitelijk gescheiden	1	3,4
	Wettelijk gescheiden	1	3,4
	Totaal	29	100,0

Gezinssituatie

		N	%
Valid	Alleenwonend	2	6,9
	Partners met kinderen	6	20,7
	Partners zonder kinderen	4	13,8
	Eénoudergezin	1	3,4
	Met ouders	11	37,9
	Samenwonend met andere familieleden	2	6,9
	Instellingen - Voorzieningen	2	6,9
	Andere	1	3,4
	Totaal	29	100,0

Inkomen

		N	%
Valid	Inkomen uit arbeid	6	21,4
	Inkomen uit sociale zekerheid	3	10,7
	Tegemoetkoming aan gehandicapten	1	3,6
	OCMW	7	25,0
	Gevangenis	1	3,6
	Zak en leefgeld	1	3,6
	Geen eigen inkomen - via ouders	5	17,9
	Geen eigen inkomen - via partner	1	3,6
	Geen eigen inkomen	3	10,7
	Total	28	100,0
Missing	Onbekend	1	
Totaal		29	

Scholingsgraad

		N	%
Valid	Lager dan secundair	3	11,5
	Leercontract Deeltijds	1	3,8
	Secundair ASO	2	7,7
	Secundair TSO	5	19,2
	Secundair BSO	6	23,1
	Secundair KSO	1	3,8
	BUSO buitengewoon secundair onderwijs	1	3,8
	Hoger dan secundair	2	7,7
	Geen diploma behaald	4	15,4

	Andere	1	3,8
	Totaal	26	100,0
Missing	Onbekend	3	
Totaal		29	

Ses

		N	%
Valid	Schoolgaand	8	29,6
	Beroepsactief, werknemer	4	14,8
	Beroepsactief, zelfstandige	1	3,7
	Beroepsactief, andere	1	3,7
	Tijdelijk onderbroken beroepsactiviteit	1	3,7
	Niet beroepsactief, met inkomen	7	25,9
	Niet beroepsactief, zonder inkomen	4	14,8
	Andere	1	3,7
	Totaal	27	100,0
Missing	Totaal	2	
Totaal		29	

Bestaanszekerheid

		N	%
Valid	Geen inkomen	8	32,0
	Gelijk aan leefloon	9	36,0
	Hoger dan leefloon	8	32,0
	Totaal	25	100,0
Missing	Totaal	4	
Totaal		29	

Voorafgaande situatie

		N	%
Valid	Met verblijfplaats, geen professionele hulp	13	48,1
	Met verblijfplaats, ambulante hulp	6	22,2
	Met verblijfplaats, residentiële hulp	6	22,2
	Zonder verblijfplaats, ambulante hulp	1	3,7
	Andere	1	3,7
	Totaal	27	100,0
Missing	Totaal	2	
Totaal		29	

Feitelijke verblijfplaats

		N	%
Valid	Eigen woning	8	28,6
	Woning ouders	10	35,7
	Woning derden	4	14,3
	Crisisopvangcentrum	3	10,7
	Opvangcentrum asielzoekers	2	7,1
	Gevangenis	1	3,6
	Totaal	28	100,0
Missing	Totaal	1	
Totaal		29	

Verblijfsstatuut

		N	%
Valid	Permanent verblijfsrecht	5	17,9
	Tijdelijk verblijfsrecht	3	10,7

	Niet van toepassing	20	71,4
	Totaal	28	100,0
Missing	Totaal	1	
Totaal		29	

Aantal kinderen

		N	%
Valid	Geen kinderen	21	72,4
	1 kind	3	10,3
	2 kinderen	1	3,4
	3 kinderen	3	10,3
	Meer dan 4 kinderen	1	3,4
	Totaal	29	100,0

Origine

		N	%
Valid	Albanië	3	21,4
	Irak	1	7,1
	Marokko	4	28,6
	Pakistan	1	7,1
	Rusland	1	7,1
	Turkije	4	28,6
	Totaal	14	100,0
Missing	Totaal	15	
Totaal		29	

9.6.1 Hulpverleningsgegevens

Type module

		N	%
Valid	Integrale individuele begeleiding	1	3,4
	Begeleiding psychische persoonlijke problemen	5	17,2
	Integrale gezinsbegeleiding	1	3,4
	Bemiddeling conflicten tussen jongeren en ouders	1	3,4
	Begeleiding intrafamiliaal geweld	1	3,4
	Begeleid zelfstandig wonen	2	6,9
	Integrale residentiële begeleiding thuisloosheid	2	6,9
	Integrale residentiële begeleiding jongvolwassenen	2	6,9
	Integrale residentiële begeleiding slachtoffers partnergeweld	12	41,4
	Crisisbegeleiding RES	1	3,4
	Begeleiding DIZ	1	3,4
	Totaal	29	100,0

Aantal contacten

		N	%
Valid	1 tot 5 contacten	5	35,7
	6 tot 10 contacten	4	28,6
	11 tot 20 contacten	5	35,7
	Totaal	14	100,0
Missing	Totaal	15	
Totaal		29	

Som van de 5 problematieken

		N	%
Valid	MATERIELE / FINANCIËLE PROBLEMEN	12	12,9
	.. Financiële problemen	4	4,3
	.. Huisvesting	8	8,6
	GEZONDHEIDSPROBLEMEN	3	3,2
	PSYCHISCHE PERSOONLIJKE PROBLEMEN	18	19,4
	.. Zelfbeleving en identiteit	2	2,2
	.. Verwerkingsprobleem	7	7,5
	.. Stress en draagkracht	4	4,3
	.. Angsten	1	1,1
	.. Stemming	2	2,2
	.. Slapen	1	1,1
	.. Onbekend	1	1,1
	SEKSUALITEIT	2	2,2
	.. Seksuele identiteit	1	1,1
	.. Geboorteregeling	1	1,1
	RELATIONELE PROBLEMEN	50	53,8
	.. Gezinsrelaties	43	46,2
	.. Partnerrelatie	6	6,5
	.. Sociale netwerken	1	1,1
	JURISCHE / ADMINISTRATIEVE PROBLEMEN	5	5,4
	.. Wonen	2	2,2
	.. Vreemdelingen	1	1,1
	.. Juridische problemen	1	1,1
	.. Administratieve onkunde	1	1,1

	TIJDSBESTEDING	3	3,2
Totaal		93	100,0

Som van 5 x samenwerking met

		N	%
Valid	Niet-professioneel	2	4,2
	Welzijn	23	47,9
	Volksgezondheid	3	6,3
	Onderwijs	4	8,3
	Tewerkstelling en arbeid	1	2,1
	Justitie	11	22,9
	Huisvesting	1	2,1
	Geen verwijzing - geen samenwerking	2	4,2
	Andere	1	2,1
Totaal		48	100,0

Duur begeleiding

		N	%
Valid	2 dagen - 1 week	2	9,5
	2 weken	2	9,5
	3 weken	1	4,8
	4 weken	1	4,8
	2 maanden	4	19,0
	3 maanden	2	9,5
	4 - 5 maanden	4	19,0
	6 - 9 maanden	4	19,0

	1 - 2 jaar	1	4,8
	Totaal	21	100,0
Missing	Totaal	8	
Totaal		29	

Manier van afsluiten begeleiding

		N	%
Valid	Afgerond	11	57,9
	Vraag en aanbod niet compatibel	5	26,3
	Afgebroken door cliënt	3	15,8
	Totaal	19	100,0
Missing	Totaal	10	
Totaal		29	

Som van 5 x verwezen naar

		N	%
Valid	Niet-professioneel	1	4,3
	Welzijn	6	26,1
	Volksgezondheid	6	26,1
	Tewerkstelling en arbeid	1	4,3
	Justitie	3	13,0
	Huisvesting	1	4,3
	Geen verwijzing - geen samenwerking	5	21,7
Totaal		23	100,0

